

# **Teiden tavaraliikenteen viranomaistahot Suomessa Kirjallisuusselvitys**

**Arttu Lauhkonen**

# **Teiden tavaraliikenteen viranomaistahot Suomessa**

## **Kirjallisuusselvitys**

Arttu Lauhkonen, Trafi

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi  
Trafiksäkerhetsverket Trafi  
Helsinki Helsingfors 2015

ISBN 978-952-311-099-1  
ISSN 2342-0294 (verkkojulkaisu)

## ALKUSANAT

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi on kehittämässä tieliikenteen kuljetusyrityksille tarkoitettua johtamis- ja menettelytapamallia edistääkseen ammattiliikenteen turvallisuuskulttuuria ja ympäristön kannalta vastuullista toimintatapaa. Tieliikenteen kuljetusyrityksille kehitteillä oleva vastuullisuusmalli on vapaaehtoinen ja sen tavoitteena on olla konkreettista hyötyä tuova ja tunnettu malli, joka on helposti käyttöönotettavissa kaiken kokoisiin kuljetusyrityksiin. Samalla se tuo hyvän työkalun tilaajille kuljetusyritysten vastuullisuuden arviointiin. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään eri viranomaistahojen roolia kaupallisessa tavaraliikenteessä. Tavoitteena oli selvittää yleiskuvaa alan viranomaistoimintaan liittyen ja saada selville tärkeimpiä viranomaisrooleja vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta.

Helsingissä, 18. elokuuta 2015

Arttu Lauhkonen  
harjoittelija  
Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi

## FÖRORD

Trafiksäkerhetsverket Trafi håller på att utveckla en lednings- och praxismodell för vägtransportörer i syfte att främja säkerhetskulturen inom yrkestrafiken och ett ansvarsfullt verksamhetssätt ur miljösynvinkel. Ansvarsmodellen som utvecklas för vägtransportörer är frivillig och dess mål är att vara en känd modell som är till konkret nytta och som enkelt kan tas i bruk av transportföretag av alla storlekar. Samtidigt fungerar den som ett bra redskap för beställarna för bedömningen av transportörernas ansvarsfullhet. Målet med denna studie var att utreda de olika myndigheternas roll inom den kommersiella godstrafiken. Målet var att få en helhetsbild av vilka myndigheter som verkar inom branschen och att klargöra de viktigaste myndighetsrollerna för utvecklandet av ansvarsmodellen.

Helsingfors den 18 augusti 2015

Arttu Lauhkonen  
praktikant  
Trafiksäkerhetsverket Trafi

## FOREWORD

The Finnish Transport Safety Agency Trafi is developing a management and procedure model for road transport companies in order to improve the safety culture of commercial traffic and environmentally sustainable practices. The responsibility model under development is to be offered to road transport companies to adopt voluntarily, the aim being to provide concrete benefits and to establish the model as a well-known tool that can be easily introduced in a transport company of any size. At the same time, the model will be a good tool for customers wanting to evaluate the responsibility of carriers. The purpose of the present study is to explore the roles of the various authorities involved in commercial goods transport. The intention was to clarify the big picture of authorities' activities in the sector and to determine the official roles that are vital for the development of the responsibility model.

Helsinki, 18 August 2015

Arttu Lauhkonen

intern

Finnish Transport Safety Agency Trafi

# Sisällysluettelo

## Index

**Tiivistelmä**

**Sammanfattning**

**Abstract**

|                                                                                                    |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1 Johdanto .....</b>                                                                            | <b>1</b>  |
| 1.1 Tutkimuksen tausta.....                                                                        | 1         |
| 1.2 Tutkimuksen tavoite.....                                                                       | 1         |
| 1.3 Tutkimuksen rajaus ja menetelmät .....                                                         | 1         |
| <b>2 Viranomaistoiminta teiden tavaraliikenteen eri osa-alueilla .....</b>                         | <b>2</b>  |
| 2.1 Luvat ja ilmoitukset sekä niiden valvonta .....                                                | 2         |
| 2.1.1 Kuljetusmarkkinoiden valvonta .....                                                          | 3         |
| 2.2 Taloudelliset edellytykset .....                                                               | 3         |
| 2.2.1 Asiantuntijakirjoitus: Tavaraliikenneluvanhaltijat.....                                      | 4         |
| 2.3 Osaamisen hallinta.....                                                                        | 5         |
| 2.4 Turvallisuuden edistäminen ja valvonta .....                                                   | 6         |
| 2.4.1 Johdon sitoutuminen ja vastuiden määrittely .....                                            | 7         |
| 2.4.2 Turvallisuuden seuranta .....                                                                | 8         |
| 2.4.3 Hätä- ja onnettomuustilanteisiin varautuminen .....                                          | 10        |
| 2.5 Tilaajavastuu.....                                                                             | 10        |
| 2.6 Kaluston vaatimustenmukaisuus, kunto ja huolto.....                                            | 10        |
| 2.7 Kuljetusyrityksen ympäristövastuu ja energiatehokkuus .....                                    | 11        |
| 2.8 Eri suoritealat ja niihin liittyvät viranomaiset .....                                         | 12        |
| 2.8.1 Vaarallisten aineiden kuljetus .....                                                         | 12        |
| 2.8.2 Erikoiskuljetukset.....                                                                      | 14        |
| 2.8.3 Elintarvike-, maataloustuote- ja eläinkuljetukset.....                                       | 14        |
| <b>3 Yhteenveto .....</b>                                                                          | <b>16</b> |
| 3.1 Loppusanat .....                                                                               | 18        |
| <b>4 Lähteet .....</b>                                                                             | <b>19</b> |
| <b>Liite 1: Taulukko tärkeimmästä viranomaistoiminnasta vastuullisuuden eri osa-alueilla .....</b> | <b>23</b> |
| <b>Liite 2: Lista selvityksen viranomaistoimijoista .....</b>                                      | <b>24</b> |

## TIIVISTELMÄ

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi on kehittämässä tieliikenteen kuljetusyrityksille tarkoitettua johtamis- ja menettelytapamallia edistääkseen ammattiliikenteen turvallisuuskulttuuria ja ympäristön kannalta vastuullista toimintatapaa. Tieliikenteen kuljetusyrityksille kehitteillä oleva vastuullisuusmalli on vapaaehtoinen ja sen tavoitteena on olla konkreettista hyötyä tuova ja tunnettu malli, joka on helposti käyttöönotettavissa kaiken kokoisiin kuljetusyrityksiin. Samalla se tuo hyvän työkalun tilaajille kuljetusyritysten vastuullisuuden arviointiin. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään eri viranomaistahojen toimintaa kaupallisessa tavaraliikenteessä ja tärkeimpiä rooleja vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta.

Tutkimus suoritettiin kirjallisuusselvityksenä pääasiassa Internetin hakupalveluja käyttäen ja EU-tasoiseen ja kansalliseen lainsäädäntöön perehtyen. Liitteissä esitetään mitä alaan liittyviä kotimaisia viranomaisia tutkimuksessa tuli esille ja mitkä roolit ovat tärkeimpiä vastuullisuusmallin osa-alueisiin liittyen. Tutkimuksen tuloksena syntyi yleiskuva teiden tavaraliikenteeseen liittyvästä viranomaistoiminnasta. Alaa ohjaileva lainsäädäntö on hyvin laaja ja viranomaiskenttä leveä ja pirstaleinen, mikä tuo haasteita vastuullisuuden edistämiseksi alalla.

Yritysten taloudellisen johtamisen edistäminen on vastuullisuusmallin tärkeimpiä osa-alueita. Osaava taloudellinen johtaminen heijastuu yrityksen työoloihin, turvallisuuteen ja ympäristövastuuseen. Toisaalta taloudelliset ongelmat voivat johtaa siihen, että turvallisuus-, ympäristö- ja laatuasioissa säästetään. Alalla yleisen harmaan talouden ja yritysten taloudellisten haasteiden vuoksi Verohallinto ja tavaraliikennelupia hallinnoiva ja luvanhaltijoiden vuositarkistuksia suorittava Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ovat erittäin tärkeässä valvontaroolissa alalla. Trafin kehittämismahdollisuuksia alan harmaan talouden kitkemiseen liittyen olisi hyvä selvittää.

Tiekuljetusalan osaaminen koostuu pitkälti kuljetusyrittäjien ammattitaidosta ja kuljettajien ammattitaidosta. Yrittäjien ammattitaitoa ohjaa vaatimus tavaraliikenteen yrittäjäkoulutuksen ja ammattitaitotutkinnon suorittamisesta. Kuljettajien osaamista ohjailee tieliikenteeseen ja ajoneuvojen käyttöön liittyvien lakien ja asetusten lisäksi vaatimus ajokortista, ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta ja jatkokoulutuksesta sekä suoritealakohtaiset vaatimukset. Liikenteen turvallisuusvirastolla on suuri rooli koulutusten hallinnoinnissa ja tutkintojen järjestämisessä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus valvoo yrittäjien ammattitaitovaatimusten täyttymistä liikennelupia haettaessa ja vuosisalvonnoissa.

Tärkein viranomainen tieliikenteessä on poliisi, jonka suorittama valvonta painottuu kuljettajien ajotapoihin, ajokuntoon, ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamiseen, ammattipätevyyden ja kuorma-auton ajo-oikeuksien voimassaoloon sekä kuorman sidontaan ja vaarallisten aineiden kuljetukseen. Lisäksi toimialueillaan tärkeä valvontarooli on tullilla ja rajavartiolaitoksella. Poliisilla ja tullilla on yhteiskunnallisesti merkittävä rooli alan markkinoiden valvonnassa ja harmaan talouden kitkemisessä etenkin laittoman kabotaasin ja muun luvattoman liikenteen kitkemisen kautta. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitosten raskaaseen liikenteeseen liittyvien tarkastustietojen aiempaa laajempaa hyödyntämistä tulisi Trafilla tarkastella.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilla on laaja valvontarooli alan työturvallisuuteen liittyen. Työsuojelutarkastajien valvonta kuljetusyrityksissä painottuu kuljettajien työoloihin ja työturvallisuuteen yritysten toimipisteissä ja lastausalueilla ja he valvovat myös työsuojelun yhteistoimintaa ja työterveyshuollon järjestämistä. Työsuojelutarkastajien toimivalta tieliikenteessä rajoittuu ajo- ja lepoaikojen ja ajopiirturien käytön valvontaan. Tilaajavastuulain valvonta on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

## SAMMANFATTNING

Trafiksäkerhetsverket Trafi håller på att utveckla en lednings- och praxismodell för vägtransportörer för att främja säkerhetskulturen inom yrkestrafiken och ett ansvarsfullt verksamhetssätt ur miljösynvinkel. Ansvarsmodellen som utvecklas för vägtransportörer är frivillig och dess mål är att vara en känd modell som är till konkret nytta och som enkelt kan tas i bruk av transportföretag av alla storlekar. Samtidigt fungerar den som ett bra redskap för beställarna för bedömningen av transportörernas ansvarsfullhet. I denna undersökning strävade man efter att utreda hur myndigheterna verkar inom den kommersiella godstrafiken och deras viktigaste roller för utvecklandet av ansvarsmodellen.

Undersökningen genomfördes som en litteraturstudie i huvudsak genom att använda söktjänster på Internet och genom att sätta sig in i både den nationella lagstiftningen och lagstiftningen på EU-nivå. I bilagorna presenteras de inhemska myndigheter som studien påvisade att verkar inom branschen och de viktigaste rollerna som ansluter sig till ansvarsmodellens delområden. Som ett resultat av undersökningen fick man en helhetsbild av myndighetsverksamheten i anslutning till godstrafik på väg. Lagstiftningen som reglerar branschen är mycket omfattande och myndighetsfältet är både brett och splittrat, vilket medför utmaningar för främjandet av ansvarsfullheten inom branschen.

Ett av de viktigaste delområdena inom ansvarsmodellen är att förbättra ekonomiledningen i företagen. En kunnig ekonomiledning avspeglas i företagets arbetsförhållanden, säkerhet och miljöansvar. Å andra sidan kan ekonomiska svårigheter leda till att företagen skär ner på sina säkerhets-, miljö- och kvalitetskrav. På grund av utbredd grå ekonomi inom branschen och ekonomiska utmaningar i företagen har både Skatteförvaltningen och närings-, miljö- och trafikcentralen i Södra Österbotten, som förvaltar godstrafiktillstånd och sköter tillståndsinnehavarnas årsbesiktningar, en mycket viktig tillsynsroll inom branschen. Det vore bra att reda ut på vilket sätt Trafi kunde bidra till att eliminera grå ekonomi inom branschen.

Kompetensen inom vägtransportbranschen utgörs till stor del av transportföretagarnas yrkeskompetens och förarnas yrkesskicklighet. Företagarnas yrkeskompetens styrs av kravet på godstrafikföretagarutbildning och avlagd yrkesexamen. Förarnas yrkesskicklighet styrs förutom av lagar och förordningar om vägtrafik och framförande av fordon även av kravet på körkort, avlagd yrkeskompetensutbildning och fortbildning samt av kraven för de olika trafikslagen. Trafiksäkerhetsverket har en viktig roll då det gäller att administrera utbildning och genomföra examenstillfällen. Närings-, miljö- och trafikcentralen i Södra Österbotten övervakar att företagarna fyller yrkeskraven i samband med att de ansöker om trafiktillstånd samt vid årsbesiktningar.

Den viktigaste myndigheten inom vägtrafiken är polisen, som till största delen övervakar förarnas körsätt, körskick, iakttagandet av bestämmelserna om kör- och vilotider, yrkeskompetens och gällande rättigheter att framföra lastbil samt över lastsäkring och transport av farliga ämnen. Även tullen och gränsbevakningen har en viktig roll inom sina verksamhetsområden. Polisen och tullen har en samhälleligt viktig roll i marknadstillsynen inom branschen och då det gäller att bekämpa grå ekonomi speciellt genom att förhindra olagliga cabotage och annan olaglig trafik. Inom Trafi borde man granska möjligheterna för polis, tull och gränsbevakning att i större utsträckning än hittills använda sig av kontrolluppgifter i anslutning till tung trafik.

Regionförvaltningsmyndigheternas ansvarsområde för arbetarskydd har en omfattande tillsynsroll då det gäller arbetarskyddet inom branschen. Arbetarskyddsinspektörernas övervakning över transportföretagen ansluter sig till förarnas arbetsförhållanden och arbetarskydd på transportföretagens verksamhetsställen och lastområden och de övervakar också samarbetet inom arbetarskyddet och hur företagshälsovården är organiserad. Arbetarskyddsinspektörernas behörighet inom vägtrafiken begränsar sig till övervakningen av kör- och vilotider och användningen av färdskrivare. Tillsynen

över lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar är koncentrerad till Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

## ABSTRACT

The Finnish Transport Safety Agency Trafi is developing a management and procedure model for road transport companies in order to improve the safety culture of commercial traffic and environmentally sustainable practices. The responsibility model under development is to be offered to road transport companies to adopt voluntarily, the aim being to provide concrete benefits and to establish the model as a well-known tool that can be easily introduced in a transport company of any size. At the same time, the model will be a good tool for customers wanting to evaluate the responsibility of carriers. The purpose of the present study is to explore the activities of the various authorities involved in commercial goods transport and their principal roles from the perspective of the development of the responsibility model.

The study was conducted as a literature review, mainly using online searches and through a review of EU and national legislation. The appendices show which national authorities emerged as being involved in the sector and which of their roles are the most important for the various component areas of the responsibility model. The study resulted in an overview of official activities concerning goods transport on Finland's roads. The legislation governing the sector is broad, and the range of authorities involved is wide and disparate, which poses a challenge for promoting responsibility in the sector.

Improving corporate financial management is one of the most important component areas of the responsibility model. Competent financial management is reflected in a company's working conditions, safety and environmental responsibility. Contrariwise, financial problems may lead to cutting corners in safety, environmental and quality matters. Because of the prevalence of the black economy in the sector and the economic challenges faced by companies, the Tax Administration and the South Ostrobothnia Centre for Economic Development, Transport and the Environment, which carries out annual inspections of licensees, have an absolutely crucial supervisory role in the sector. Development potential for Trafi to tackle the black economy in the sector should be explored.

Competence in the road transport industry consists largely of the professional skills of the road transport entrepreneurs and those of their drivers. Entrepreneurs' professional skills are governed by the requirements to undergo entrepreneur training in goods transport and to complete a vocational skills qualification. Drivers' professional skills are governed by the Acts and Decrees pertaining to road traffic and the operating of vehicles and also the requirements for having a valid driving licence, for completing a vocational skills qualification and further training, and for complying with the requirements specific for each category. Trafi plays a major role in administering training and organising examinations. The South Ostrobothnia Centre for Economic Development, Transport and the Environment supervises compliance with entrepreneurs' professional qualifications requirements when processing applications for traffic licences and in annual inspections.

The most important authority in road transport is the police, who monitor matters such as: drivers' driving habits; drivers' fitness to drive; compliance with driving time and rest period regulations; validity of professional qualifications and the right to drive heavy goods vehicles; and load securing and hazardous material transports. The Customs and Border Guard also play a vital role in their respective domains. The police and Customs are of great significance to society at large in monitoring the market in the sector and in combating the black economy, particularly through uncovering illegal cabotage and other unlawful transport. Trafi should explore more extensive leveraging of heavy goods traffic inspection data collected by the police, Customs and Border Guard.

The occupational safety and health areas of responsibility at Regional State Administrative Agencies have extensive powers of supervision with regard to occupational safety and health in the sector. Occupational safety and health inspectors mostly focus on monitoring drivers' working conditions in road transport companies and occupational safety on company premises, but they also monitor codetermination in occupational safety and health and the provision of occupational health care. The powers of occupational safety and health inspectors in road transport are limited to the monitoring of driving times, rest periods and tachograph use. Supervision of the Act on the Contractor's Obligations and Liability when Work is Contracted Out is centrally managed by the Southern Finland Regional State Administrative Agency.

# 1 Johdanto

## 1.1 Tutkimuksen tausta

Tieliikenteen tavarankuljetukset ovat taloudellisen kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin kannalta keskeisessä asemassa. Suomessa tiekuljetusten osuus on noin kaksi kolmasosaa kuljetussuoritteesta ja jopa 90 % kuljetusmääristä. Tiekuljetuksilla on myös merkittäviä kielteisiä turvallisuus- ja ympäristövaikutuksia. Loukkaantumiseen johtavissa onnettomuuksissa noin 5 % on kuorma-autoja ja kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa kuorma-autojen osuus on jopa 24 %. Tieliikenteen hiilidioksidipäästöistä kuorma-autot tuottavat 25 %, typenoksidipäästöistä 38 % ja pienhiukkaspäästöistä 24 %. (Liimatainen, Nykänen, Hyytinen & Vasara 2014, s. 1).

Trafi on kehittämässä tieliikenteen kuljetusyrityksille tarkoitettua johtamis- ja menettelytapamallia, jonka tarkoitus on edistää ympäristön kannalta vastuullisia toimintatapoja ja vahvistaa ammattiliikenteen turvallisuuskulttuuria. Alaa ohjaileva lainsäädäntö on hyvin laaja ja toimintaan liittyy lukuisia viranomaisia. Alan viranomaiskentän laajuus ja pirstaleisuus tuo haasteita vastuullisuuden edistämiseksi alalla.

## 1.2 Tutkimuksen tavoite

Tämän kirjallisuusselvityksen tavoitteena oli selvittää teiden tavarankuljetustoimintaan liittyviä viranomaisia ja niiden rooleja alaan liittyen. Aiempia tutkimuksia ei aiheeseen liittyen ole laajasti tehty, joten päätavoitteena oli selvittää mitä viranomaisia alaan liittyy ja mitkä ovat niiden tärkeimpiä rooleja tiekuljetuksiin liittyen. Pyrittiin myös selvittämään mitkä viranomaiset ovat tärkeimpiä vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta.

## 1.3 Tutkimuksen rajaus ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin kirjallisuusselvityksenä. Aineistoja etsittiin Internetin hakupalveluja käyttäen sekä suoraan viranomaisten verkkosivuilta. Tutkimusta rajattiin käytettävissä olevan ajan ja löydettyjen materiaalien puitteissa käsittelemään vain tavaraliikennettä. Tutkimuksessa pyrittiin keskittymään kansalliseen viranomaistoimintaan, joka on vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta oleellista. Tutkimuksessa tutustuttiin kansainväliseen ja kansalliseen tiekuljetuksiin ohjailevaan lainsäädäntöön ja raportissa lyhyesti kuvataankin tärkeimpiä lakeja ja asetuksia. Kattavammin tiekuljetusalaan suoraan ja epäsuorasti liittyvää sääntelyä on selvitetty Tarja Ojalan raportissa ”Turvallisuusjohtaminen ja raskasta ammattiliikennettä ohjaava lainsäädäntö” (2013). Kattavammin kuljetusyritysten turvallisuuden ja toimintavarmuuden hallintaa on selvitetty VTT:n tutkimuksessa ”Turvallisuuden ja toimintavarmuuden hallinta tieliikenteen kuljetusyrityksissä” (Silla & Luoma 2014).

Tiekuljetuksissa on monia eri suoritealoja, joista tässä tutkimuksessa perehdyttiin vain muutamahan. Tutkimuksessa jäi myös vähälle tarkastelulle eri viranomaisten vastuualueiden väliset rajapinnat. Alan toiminnan kannalta ja yhteiskunnallisesti merkittävä kokonaisuus on kilpailun ja markkinoiden edistäminen ja hallinta, jota tarkasteltiin tässä selvityksessä vain pintapuolisesti. Etenkin laittoman kabotaasin ja muun luvattoman liikenteen kitkemisen osalta Trafin rooliin liittyy jatkoselvitystarpeita.

## 2 Viranomaistoiminta teiden tavaraliikenteen eri osa-alueilla

Vaikka turvallisuus- ja ympäristöjohtaminen eivät ole kotimaisella tiekuljetusalalla vielä kovinkaan pitkälle kehittyneitä, on ala kuitenkin hyvin säänneltyä ja tiekuljetusyritysten toimintaan liittyy monia lakeja ja viranomaisia. Kuljetustoiminnan kansainvälisen luonteen seurauksena alan kansallinen sääntely perustuu pitkälti kansainvälisiin etenkin Euroopan Unionin määräyksiin. Tärkeimpiä tiekuljetusyritysten toiminnan harjoittamiseen liittyviä säädöksiä ovat Euroopan Unionin liikenteenharjoittaja-asetus (1071/2009), kansallinen laki kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä (693/2006) sekä asetus luvanvaraisesta tavaraliikenteestä tiellä (924/1999). Ylin alan toimintaa ohjaileva kansallinen viranomainen on liikenne- ja viestintäministeriö (LVM). Sen hallinnonalaan kuuluvista toimijoista tieliikenteen kannalta tärkeimpiä ovat Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi sekä Liikennevirasto. Eri viranomaisten rooleista kerrotaan seuraavissa kappaleissa aihealuekohtaisesti.

### 2.1 Luvat ja ilmoitukset sekä niiden valvonta

Kaupallinen tiellä tapahtuva tavaraliikenne vaatii pääsääntöisesti tavaraliikennelupaa. Tavaraliikenteen lupahallinto on keskitetty Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle. Tärkeimmät ja yleisimmät luvat ovat yhteisölupa, kotimaan tavaraliikennelupa ja traktoriliikennelupa. Yhteisölupa oikeuttaa harjoittamaan tavaraliikennettä sekä kotimaassa että ulkomailla. Kotimaan liikennelupa on ennen 2.10.1999 myönnetty lupa, joita voidaan myöntää sellaisille vanhoille luvanhakijoille, joilla on jo voimassaolevana kyseinen lupa. Kotimaan tavaraliikennelupa ja traktoriliikennelupa oikeuttavat harjoittamaan liikennettä koko Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Uusille luvanhakijoille myönnetään nykyisin vain yhteisölupia ja traktoriliikennelupia. (ELY 2013) Muita lupia edellä mainittujen lisäksi ovat CEMT-lupa, kolmannen maan lupa, kuljetuslupa, kahdenkeskinen lupa, läpikulkulupa sekä kuljettajatodistus. Kolmannen maan luvan, CEMT-luvan sekä kuljetusluvan myöntää Liikenteen turvallisuusvirasto. Kahdenkeskisen luvan ja läpikulkuluvan myöntää tullilaitos. Kuljettajatodistuksen myöntää ELY-keskus. (693/2006)

Tavaraliikenteen lupahakemukset toimitetaan Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen toimistolle Seinäjoelle, jonne myös uudelleenohjataan muille ELY-keskuksille päätyneet hakemukset. Luvat myönnetään viiden vuoden määräajaksi. Luvan saamiseksi yrityksen, yhteisön tai luonnollisen henkilön on täytettävä lain mukaisia edellytyksiä, joista tärkeimpiin kuuluvat hyvämaineisuus, vakavaraisuus ja ammatillinen pätevyys. Näiden perusedellytyksien täyttymistä tulee toimivaltaisen ELY-keskuksen valvoa vähintään kerran kalenterivuodessa. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus suorittaakin tavaraliikenteen vuosivalvontoja, joissa seurataan perusedellytysten täyttymistä sekä valittujen tavaraliikennelaissa säädettyjen kriteerien täyttymistä. Vuosivalvontoihin sisältyy tarkistuksia rekisterikyselyin mm. Verohallinnon perintäyksiköihin, ulosottovirastoihin, Oikeusrekisterikeskukseen, Trafin ajoneuvotietojärjestelmään sekä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin. Ulosottovirastot ja Oikeusrekisterikeskus kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan ja PRH työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. (693/2006; ELY 2013). Vakavaraisuutta ja sen osoittamista käsitellään kappaleessa 2.2 ja ammattipätevyyttä kappaleessa 2.3. Lupien voimassaoloa tieliikenteessä valvoo poliisi sekä toimialueillaan tulli ja rajavartiolaitos. Tulli kuuluu valtiovarainministeriön (VM) hallinnonalaan ja poliisi sekä rajavartiolaitos sisäministeriön (SM) hallinnonalaan.

Tavaraliikenneluvan hakemisen lisäksi uuden yrityksen tulee tehdä muitakin ilmoituksia viranomaisille. Osakeyhtiöiden, kommandiittiyhtiöiden, avoimien yhtiöiden, osuuskuntien ja

luvanvaraista elinkeinoa harjoittavien yksityisten elinkeinonharjoittajien tulee aina tehdä ilmoitus kaupparekisteriin. Kaupparekisteriä hallinnoi Patentti- ja rekisterihallitus (PRH), joka kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalaan. Työpalvelujen myynnistä tulonsa saavan aloittavan yrittäjän on hakeuduttava ennakkoperintärekisteriin, jota ylläpitää valtiovarainministeriön hallinnonalaan kuuluva Verohallinto. Kuljetusyrityksen tulee ilmoittautua myös arvonlisäverovelvolliseksi ja palkkoja säännöllisesti maksavaksi työnantajaksi. Pääsääntöisesti kuljetusyritystoiminnasta on maksettava arvonlisävero. Kaupparekisteriin tai johonkin Verohallinnon rekisteriin ilmoitetulle yritykselle myönnetään yritys- ja yhteisötunnus eli Y-tunnus. Ilmoittaminen verottajalle ja kaupparekisteriin tapahtuu Patentti- ja rekisterihallituksen, ja Verohallinnon yhteisen tietojärjestelmän Internetsivuilla osoitteessa [www.ytj.fi](http://www.ytj.fi). (PRH 2015; Hokkanen, Inkinen & Käenmäki 2012, s. 62–63) Kaupparekisteri-ilmoitusten vastaanotto ja Y-tunnusten antaminen keskitetään Patentti- ja rekisterihallitukseen 1.9.2015 alkaen.

Yrittäjän tulee huolehtia myös vakuutus-, terveydenhuolto- ja työsuojeluasioista. Yrittäjää koskee oman eläkevakuutuksen hoitaminen ja henkilöstölle tulee hankkia pakollinen tapaturmavakuutus. Vakuutusasioiden ylin valvontaviranomainen on Eläketurvakeskus, joka toimii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalalla. Työsuojelu- ja työterveydenhuoltoasioita käsitellään kappaleessa 2.4.

### **2.1.1 Kuljetusmarkkinoiden valvonta**

Kuljetusmarkkinoita tieliikenteessä valvoo pääasiassa poliisi ja tulli. Valvonnan päätarkoituksena on kitkeä harmaata taloutta ja laitonta kabotaasiliikennettä. Tullilla on merkittävä yhteiskunnallinen rooli kotimaisten kuljetusmarkkinoiden suojaamisessa, sillä tulli on läsnä satamissa ja rajanylityspaikoissa, joiden kautta tavarankuljetukset saapuvat maahan. Valvonnasta huolimatta ulkomaisten yritysten suorittama luvaton kabotaasi on yhä suurena haasteena alalla. Laittoman kabotaasin ja muun luvattomaan liikenteen kitkeminen on koko alan vastuullisuuden kannalta todella merkityksellistä. Rehellisen kilpailun edellytyksen parantaminen voi pitkällä aikavälillä parantaa taloudellisissa vaikeuksissa olevien kotimaisten yritysten tilannetta. Yritysten taloudellinen tilanne heijastuu edelleen koko toiminnan vastuullisuuteen ja myös turvallisuustasoon. Olisi tarkoituksenmukaista selvittää mitä kehitysmahdollisuuksia harmaan talouden kitkemiseen liittyy Trafin osalta.

Kilpailupolitiikan toteuttamisessa, markkinoiden toimivuuden varmistamisessa, kilpailulain ja EU:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanossa sekä kuluttajan taloudellisen ja oikeudellisen aseman turvaamisessa merkittävä valtakunnallinen rooli on Kilpailu- ja kuluttajavirastolla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto eli KKV toimii työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. KKV jakautuu kilpailuasioden vastuualueeseen sekä kuluttaja-asioiden vastuualueeseen, joista kilpailuasioden vastuualueella on enemmän rooleja kuljetusalaan liittyen. (KKV 2015)

## **2.2 Taloudelliset edellytykset**

Kuljetusyrityksen taloudellinen ja kaupallinen johtaminen on sen johtamisen tärkein ja haastavin osa-alue. Osaavasti johdettu yritys on yleensä myös kokonaisuutena vastuullinen ja vastuullinen yritysjohto siirtää toimintakulttuurinsa yrityksen työntekijöihin. (Västilä 2015) Taloudellisesti hyvin pärjäävät yritykset voivat muun muassa hankkia parempaa, turvallisempaa ja energiatehokkaampaa kalustoa, käyttää enemmän resursseja kunnossapitoon ja korjaukseen ja tällaisilla yrityksillä on vähemmän tarvetta toimia liian tiukoilla aikatauluilla

tulojen maksimoimiseksi. Tiekuljetusyritysten taloudellisen johtamisen kehittäminen onkin vastuullisuusmallin tärkeä peruspilari ja edesauttaa harmaan talouden kitkemistä alalta.

Tavaraliikenteen luvanmyöntämisen tärkeimpiin edellytyksiin kuuluu yrityksen riittävä vakavaraisuus. Tavarankuljetusyritysten vakavaraisuudesta säädetään Euroopan Unionin tasolla EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksessa (1071/2009). Liikenneluvan haltijalla tai hakijalla on oltava käytettävissään varoja vähintään 9000 euroa jokaista liikenteessä käytettävää kuorma-autoa kohden ja 5000 euroa jokaista muuta ajoneuvoa kohden. EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen mukaisen todistuksen vakavaraisuudesta antaa luottolaitos tai tilintarkastaja, jonka Keskuskauppakamari tai kauppakamari on hyväksynyt (693/2006). Vaihtoehtoisesti varat voidaan osoittaa pankkitakauksella tai tilipanttauksella (ELY 2013).

Yritysten vakavaraisuus ja verovelvoitteiden hoitaminen kuuluvat perusedellytyksiin, joiden täyttymistä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus tarkastelee vuosivalvonnoissa velvoitteidenhoitoselvityksellä, joka sisältää muun muassa rekisterikyselyjä verohallinnon rekistereihin. Esimerkiksi vuoden 2013 valvonnassa selvitettiin yhteensä 15 500 luvanhaltijan veroihin sekä lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden asianmukainen hoitaminen. Vuosivalvontoja on suoritettu yhteistyössä Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön kanssa. (ELY 2014) Harmaan talouden selvitysyksikkö on vuodesta 2011 alkaen toiminut Verohallinnon yksikkö, joka tekee valtakunnallisia tarkastuksia eri aloille ja jonka toiminnasta säädetään erikseen laissa (1207/2010).

### **2.2.1 Asiantuntijakirjoitus: Tavaraliikenneluvanhaltijat**

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön vuonna 2012 julkaisemassa asiantuntija-artikkelissa ”Tavaraliikenneluvanhaltijat” esitetään tuloksia teiden tavaraliikenteeseen kohdistuneesta saman vuoden verotutkimuksesta. Tutkimuksessa selvitettiin kuljetusyritysten luvanhaltijatietoja, Verohallinnon tietoja ja ulosottotietoja maaliskesäkuussa 2012. Tutkimukseen valittiin lupaedellytyksistä vaadittava vakavaraisuus, vero- ja ulosottovelattomuus, oikeustoimikelpoisuus sekä se, ettei luvanhakija tai -haltija ole liiketoimintakiellossa tai konkurssissa. 2185 yrityksellä eli 15 %:lla kaikista tavaraliikenneluvanhaltijoista oli eräännytynyt verovelkaa. Velan kokonaismäärä oli 68,8 miljoonaa euroa ja siitä 98 % oli 8 %:lla kaikista luvanhaltijoista; näillä yrityksillä verovelkaa oli vähintään 5000 euroa. (emt., s. 2)

Vuosina 2003–2011 suoritettiin verotarkastus 722 tavaraliikenneluvanhaltijalle. Näissä tarkastuksissa harmaata taloutta havaittiin 11,2 %:ssa kaikista tarkastetuista. Vastaavalla ajanjaksolla tehdyissä kaikissa Verohallinnon tarkastuksissa harmaan talouden yrityksiä oli 20,5 % tarkastetuista. Raportin mukaan tavaraliikenteen alempi prosenttiluku saattaa kertoa enemmän tarkastusotosten yleisluontoisuudesta kuin siitä että tavaraliikenteessä olisi vähemmän harmaata taloutta kuin keskimäärin kaikilla aloilla. Raportissa todetaankin tärkeäksi kehittää esimerkiksi verotarkastusten kohdentamisen osalta tavaraliikennelupahallinnon ja Verohallinnon tietojenvaihtoa ja yhteistyötä. (emt., s. 3)

Vuosina 2007–2011 yli puolet tavaraliikenneluvanhaltijoista oli päätenyt nollatulokseen tai toiminut voitollisesti. Tappiollisten luvanhaltijoiden osuus oli noussut 13 %:sta 20 %:iin näinä vuosina. Yritysten vakavaraisuutta arvioitiin veroilmoitustiedoista lasketun velkaprosentin ja nettovelkaantumisasteen perusteella. Vuonna 2010 vakavaraisia oli noin puolet osakeyhtiömuotoisista luvanhaltijoista ja hyvin velkaantuneita oli noin 20 %. Osakeyhtiömuotoisten luvanhaltijoiden keskuudessa negatiivisen pääoman yhtiöiden osuus on noussut 9 %:sta 12 %:iin vuosina 2007–2010. Tutkimushetkellä huhtikuussa 2012 38 luvanhaltijaa oli konkurssissa ja noin 18 %:lla oli ollut ulosottovelkoja ajanjaksolla 2010–2012. Raportissa kerrotaan myös tavaraliikenneluvanhaltijayritysten organisaatiohenkilöiden verovelosta,

ulosottoveloista sekä liitynnöistä konkurssiyhteyksiin. (Verohallinto 2012, s. 3-4) Tutkimuksesta johdettuja tavarankuljetuslakiin ja tavaraliikennelupahallintoon liittyviä kehittämisosa-alueita olivat seuraavat (emt., s. 5.):

1. *Tavaraliikennelupahallinnon ja Verohallinnon kaksisuuntaisen tietojenvaihdon kehittäminen*
2. *Ulosotto-, verovelka-, konkurssi-, liiketoimintakielto- ja yrityssaneerausvaihetietojen sekä yksityishenkilön velkajärjestelyvaihetietojen oikea-aikainen huomioiminen tavaraliikennelupavalvonnassa*
3. *Tavarankuljetuslain täsmentäminen muun muassa tulkinnanvaraisten käsitteiden; ”olla konkurssissa” ja ”maksukyvyyn ylittävä velka”, osalta*
4. *Tavarankuljetuslain säännösten muuttaminen eräiltä osin*

Kuten aiemmin mainittiin, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle keskitetty tavaraliikennelupahallinto tekeekin jo tiivistä yhteistyötä Harmaan talouden selvitysyksikön kanssa lupahakemuksia käsiteltäessä ja vuosivalvontojen osalta. Vastuullisuusmallia kehitettäessä edellä mainittu viranomaisyhteistyö tulisi huomioida.

## 2.3 Osaamisen hallinta

Tiekuljetusalan osaamisen hallintaan liittyvää viranomaistoimintaa tarkasteltaessa on muistettava, että alan ammattitaito muodostuu suurelta osin kahdesta osa-alueesta, joita ovat kuljetusyrittäjän ammattitaito ja kuljettajien ammattitaito. Kuljetusyrittäjien ammattitaito liittyy pääosin alan liiketoiminnan ja yrityksen johtamisen osaamiseen. Yrityksen liikenteestä vastaavalla henkilöllä on oltava hyväksytysti suoritettuna liikenneyrittäjäkoulutus sekä ammattitaitotutkinto. Liikenneyrittäjäkoulutuksen vähimmäistaso määräytyy EU-lainsäädännöstä ja tarkemmin opetussisällöstä ja pituudesta säädetään Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella (757/2006). Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi on liikenneyrittäjäkoulutuksen hallinnoinnista vastaava toimivaltainen viranomainen. Trafi käsittelee luvat liikenneyrittäjäkoulutuksen järjestäjille, vastaa koulutuksen valvonnasta, ammattitaitokokeen järjestämisestä ja arvostelusta. Henkilö, jolla katsotaan ilmeisenä olevan koulutusta vastaava tietotaito, voidaan vapauttaa Trafin päätöksellä koulutusvaatimuksesta ja tällöin suoritettavaksi tulee pelkästään ammattitaitotutkinto. (Trafi 2015a; 693/2006)

Tavaraliikenteessä kuljettajien ammattitaidon varmistaminen perustuu kuorma-autokorttiin sekä ammattipätevyyteen, joka on vaadittu kuljettajilta 10.9.2009 alkaen. Lisäksi ammattitaidon ylläpitämiseksi kaikkien kuorma-autonkuljettajien tulee suorittaa jatkokoulutus viiden vuoden jaksoissa. Koulutusta tulee suorittaa viisi päivää siten, että koulutuspäivän pituus on vähintään seitsemän oppituntia (45 minuuttia). (SKAL 2015b)

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen järjestämisluvalla toimiville koulutuskeskuksille haetaan hyväksyntää opetus- ja kulttuuriministeriöstä (OKM). Muut koulutuskeskukset hyväksyy Trafi. Jatkokoulutuksen koulutusohjelmat ja -keskukset hyväksyy Trafi, joka myös pitää rekisteriä kuljettajien suorittamista jatkokoulutuspäivistä. (SKAL 2015b) Ammattipätevyyden voimassaoloa tieliikenteessä valvoo poliisi. Voimassaolon voi osoittaa joko Trafin myöntämällä ammattipätevyyskortilla tai ajokortissa olevalla ammattipätevyysmerkinnällä, jota haetaan asuinpaikan poliisilta. (Poliisi 2015a)

## 2.4 Turvallisuuden edistäminen ja valvonta

Tiekuljetukset ovat ammattiliikennettä, jossa itsenäisten työntekijöiden vastuu korostuu. Kuljettajien ammattitaito ja työkyky vaikuttavat suuresti toiminnan turvallisuuteen, mutta turvallisuudessakin on kyse koko kuljetusketjusta ja erityisesti yrityksen johtamisesta. Esimerkiksi kuljettajien tekemät laiminlyönnit ajo- ja lepoaikojen suhteen voivat usein olla epäsuoraa seurausta yrityksen heikosta taloustilanteesta ja tarpeesta tehdä kuljetusaikatauluista liian tiukkoja tulojen maksimoimiseksi. Turvallisuuden edistämässä yrityksen kaupallisen johtamisen kehittäminen onkin lähtökohta, jota muut vastuullisuuden osa-alueet seuraavat.

Työturvallisuuden ja liikenneturvallisuuden edistäminen ja valvonta ovat tiekuljetusalalla tärkeitä johtamisen osa-alueita, mutta tästä huolimatta alalla turvallisuusjohtaminen ja turvallisuusjohtamisjärjestelmien käyttö ei ole yhtä pitkälle kehittyneitä kuin esimerkiksi rautatie- ja merikuljetusalalla. Turvallisuusjohtaminen käsitteenä ei ole myöskään käytössä esimerkiksi tieliikennelainsäädännössä (Ojala 2013).

Työpaikan turvallisuuden edistämisestä ja valvonnasta sekä muun muassa työnantajan velvollisuuksista näihin liittyen säädetään etenkin Euroopan Neuvoston direktiivissä (89/391/ETY) ja kansallisessa työturvallisuuslaissa (738/2002). Lisäksi laissa työsuojelun valvonnasta ja työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) säädetään muun muassa työsuojeluviranomaisten velvollisuuksista ja toimivallasta. Lakien päätavoitteena on suojella työntekijöiden turvallisuutta, terveyttä sekä työkykyä ja ehkäistä terveyshaittojen syntymistä työssä. Kuljetusalan liikenneturvallisuuden kannalta tärkein laki on tieliikennelaki (267/1981).

Työturvallisuuslain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset. Työsuojeluvalvonnan viranomaisrooli Suomessa on aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilla. Työsuojelutarkastajien valvonta kuljetusyritysten osalta painottuu kuljettajien työoloihin ja työturvallisuuteen yritysten työpaikoilla. (Työsuojeluhallinto 2015) Suoraan liikenneturvallisuuteen liittyen työsuojelutarkastajat valvovat ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamista yhteistyössä poliisin kanssa (Työsuojeluhallinto 2014). Työsuojelutarkastajat voivat saada poliisilta oikeutuksen liikenteen ohjaukseen poliisin ja työsuojeluviranomaisen yhdessä tekemissä ajo- ja lepoaikojen valvonnoissa (267/1981).

Ohjeistusta työsuojeluvalvonnasta aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueille antaa sosiaali- ja terveysministeriö, jonka hallinnonalaan aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtävät kuuluvat. Ohjeiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa työsuojeluvalvontaa, parantaa tarkastusten laatua ja lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä. Sosiaali- ja terveysministeriö myös hallinnoi työsuojeluhenkilörekisteriä, jonka ylläpidosta vastaa työturvallisuuskeskus. (Työsuojeluhallinto 2015) Työsuojelun yhteistoimintaa ja työsuojeluhenkilörekisteriä käsitellään kappaleessa 2.4.1.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva Työterveyslaitos panostaa ammattiliikenteen työhyvinvoinnin edistämiseen etenkin tutkimuksen, julkaisujen ja oppaiden muodossa. Työterveyslaitos on julkaissut muun muassa ammattikuljettajan työhyvinvointia koskevan oppaan ammattipätevyyskoulutuksen opettajille (TTL 2012). Työterveyslaitoksen Internetsivustolla on erittäin kattava osio teiden ammattiliikenteen työhyvinvointi- ja työturvallisuusasioista. Sivustolla on myös koottu aiheeseen liittyviä lähteitä. Esimerkiksi sivuston Virkeänä ratissa -osiossa ohjeistetaan työpäivän ruokailusta ja muista elintavoista työkyvyn ja ajoaikaisen virkeyden ylläpitämiseksi. (TTL 2014)

Tieliikenteessä kuljetusyritysten tärkein valvova viranomainen on poliisi. Poliisin valvonta tieliikenteessä painottuu kuljettajan ajotapoihin, ajokuntoon ja ajo- ja lepoaikasäädösten

noudattamiseen, ammattipätevyyden ja kuorma-auton ajo-oikeuksien voimassaoloon sekä kuorman sidontaan ja vaarallisten aineiden kuljetukseen. (Poliisi 2015b) Poliisin suorittamisessa raskaan liikenteen tehovalvonnoissa ajo- ja lepoaikasäädösten laiminlyöminen on havaittu suureksi ongelmaksi viime vuosina. Digitaalisten ajopiirtureiden peukalointi vaikuttaisi myös olevan systemaattista. Näiden lisäksi yleisiä rikkeitä ovat olleet puutteet kuormansidonnassa, liian suuret kuormat sekä puutteet ajoneuvojen kunnossa. (AKM 2014; Länsi-Suomi 2014; Maaseudun Tulevaisuus 2015; Trafi 2012; Yle 2015)

Liikenteen turvallisuusvirastolla on tärkeä rooli raskaan liikenteen turvallisuuden analysoinnissa ja kehittämisessä. Yhtenä haasteena on tiedonsaanti. Esimerkiksi poliisin tehovalvontojen tuloksista ja muista raskaan liikenteen rikkeistä tiedonkulku Trafille tapahtuu pääosin tiedotusvälineiden ja poliisin julkisten tiedotteiden kautta. Tiedonvälityksen kehittämismahdollisuuksia etenkin poliisin ja Trafin välillä olisi tärkeä selvittää. Liikenneonnettomuuksista tilastotietoa on kattavasti saatavilla ja näiden tilastojen tapaan poliisin valvontatiedoista ja muista liikenneonnettomuustiedoista koottavat tilastot voisivat tarjota hyödyllistä tietoa kuljetusyritysten liikenneturvallisuuden kehittämiseksi. Liikenneonnettomuuksista tilastotietoa on pääasiassa vakuutusyhtiöillä, Liikennevakuutuskeskuksella (LVK), Tilastokeskuksella ja Liikennevirastolla. Työtaturmatietoja on yrityksillä, aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilla, tapaturmavakuutuslaitoksilla ja Tapaturmavakuutuslaitosten liitolla (TVL). Työtaturmien ilmoittamista ja muuta turvallisuuden seurantaa sekä onnettomuustutkintaa ja -tilastointia käsitellään kappaleessa 2.4.2.

Merkittävä osa työtaturmista kuljetustoimialalla tapahtuu ohjaamon ulkopuolella esimerkiksi liukastumis-, ja hyppäämistapaturmissa (TVL 2014). Kuolemaan johtaneista tapaturmista suurin osa aiheutuu liikenneonnettomuuksista, vaikka liikenneonnettomuuksien osuus kaikista tapaturmista on suhteellisen pieni. Kokonaisuudessaan tiekuljetusalan työtaturmataajuus on kaikkien toimialojen keskiarvoa korkeampi. (Liimatainen ym. 2014, s. 4).

Työtaturmien valtakunnallista keskiarvoa korkeampi määrä, ajo- ja lepoaikasäädösten laiminlyöminen yleisyys ja usein havaitut puutteet kuormansidonnassa ja ajopiirturien käytössä ovat havaintoja, jotka antavat aiheutta ongelmien syiden kartoittamiseen. Yritysten heikosta taloudellisesta tilanteesta epäsuorasti aiheutuneet välinpitämättömät asenteet ja kiireelliset aikataulut voivat olla edellä mainittujen ongelmien kohdalla selittäviä tekijöitä, mutta ilman laajempaa tutkimusta selkeitä päätelmiä ei voida tehdä. Kuormansidonnassa puutteet ovat suuri ongelma alalla, mutta syy ei ole ainoastaan kuljettajissa tai yrityksissä. Kuorman sidonnasta ei ole Suomessa selkeää, kattavaa ja yhtenäistä standardia, mikä voi johtaa siihen, että tarkistuksia tehdään eri perusteiden eri alueilla tai eri tapauksissa.

#### **2.4.1 Johdon sitoutuminen ja vastuiden määrittely**

Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan työnantajan on huolehdittava työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä ja huomioitava työhön, työolosuhteisiin ja työympäristöön sekä työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Työnantaja tai vuokratyössä työn vastaanottaja on velvollinen perehdyttämään työntekijä työhön, työolosuhteisiin, -menetelmiin, -välineisiin sekä turvallisiin työtapoihin. Työntekijälle on annettava riittävät tiedot työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä sekä keinoista niiden poistamiseksi ja välttämiseksi. Työnantajan on tarkkailtava ympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta sekä seurattava toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia turvallisuuteen. Työnantajalla on oltava turvallisuuden ja terveellisuuden edistämiseksi ja työntekijöiden työkyvyn ylläpitämiseksi työsuojelun toimintaohjelma, joka kattaa työolojen kehittämistarpeet ja työympäristöön liittyvien tekijöiden vaikutukset. Toimintaohjelmasta johdettavat tavoitteet tulee huomioida työpaikan kehittämistoiminnassa ja suunnittelussa. Lisäksi työterveyshuoltolaissa

(1383/2001) säädetään työnantajan velvollisuudesta työterveyshuollon järjestämisestä. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet valvovat työturvallisuuslain noudattamisen lisäksi työterveyshuollon toteutumista.

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) ohjaa työpaikan yhteisiä arvoja ja yhteistyötä työturvallisuusasioissa. Laissa säädetään työsuojelun yhteistoimintatahojen toiminnasta, vastuista ja vastuuhenkilöiden nimeämisestä. Työpaikalla, jossa työskentelee säännöllisesti vähintään kymmenen työntekijää, työntekijöiden on valittava keskuudestaan työsuojeluvaltuutettu ja kaksi varavaltuutettua. Työsuojeluvaltuutettu edustaa työntekijöitä työsuojeluyhteistoiminnassa sekä suhteessa työsuojeluviranomaisiin ja hänen tärkeimpiä tehtäviä ovat työpaikan turvallisuuteen ja turvallisuuteen vaikuttaviin asioihin ja työsuojelusäännöksiin perehtyminen sekä edustamiensa työntekijöiden huomion kiinnittäminen turvallisuuteen ja terveellisyteen liittyviin asioihin. Vähintään 20 työntekijän työpaikalla on lisäksi nimettävä työsuojelutoimikunta, johon kuuluu työnantaja, työsuojelupäällikkö ja työntekijöiden edustajat ja muut työsuojelutoimihenkilöt. (TTK 2015)

Oikeudellinen päävastuu työturvallisuudesta on työnantajalla. Työnantaja voi kuitenkin nimetä työsuojelupäällikön, ellei itse toimi sellaisena. Työsuojelupäällikön tehtävänä on avustaa työnantajaa työsuojeluasiantuntemuksen hankinnassa, yhteistyössä työsuojeluviranomaisten, työterveyshuollon ja muiden työsuojelun asiantuntijatahojen kanssa, toimia työnantajan ja työntekijöiden välisen yhteistoiminnan järjestämiseksi ja ylläpitämiseksi, kehittää työsuojelun yhteistoimintaa työpaikalla ja osallistua työsuojelutoimikunnan kokouksiin työsuojelutarkastuksiin. Muita toimijoita työpaikan työsuojelun yhteistoiminnassa voivat olla työsuojeluasiamies ja työsuojelupari. (TTK 2015)

Työpaikkojen lakisäateisten työsuojeluyhteistoimintahenkilöstöjen tietoja tallennetaan työsuojeluhenkilörekisteriin, josta säädetään erikseen laissa (1039/2001). Rekisteri sisältää yhteistoimintahenkilöiden nimet ja yhteystiedot. Lisäksi rekisteriin tulee ilmoittaa työterveyspalvelujen tuottaja. Rekisteriä ylläpitää työturvallisuuskeskus ja sitä hallinnoi sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojeluhenkilörekisterilain sekä työsuojelun valvonta- ja työsuojeluyhteistoimintalain noudattamista valvoo aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet. (TTK 2015)

#### **2.4.2 Turvallisuuden seuranta**

Työpaikan turvallisuuden kehittämisessä turvallisuustilanteen jatkuvalla seurannalla on tärkeä rooli. Turvallisuustilanteen seuranta koostuu pääosin onnettomuuksien, tapaturmien, läheltä piti -tilanteiden ja muiden poikkeamien ja turvallisuuteen liittyvien havaintojen raportoinnista ja arvioinnista. Työturvallisuuslain mukaan työnantajan on järjestelmällisesti selvítettävä, tunnistettava ja mahdollisuuksien mukaan poistettava työn terveyshaitta- ja vaaratekijät. Huomioon on otettava esiintyneet vaaratilanteet, tapaturmat, ammattitaudit ja työperäiset sairaudet. Työntekijöiden velvollisuutena on ilmoittaa viipymättä työnantajalle havaitsemistaan vioista, vaaroista tai puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. (738/2002)

Tapaturmien ja sairauspoissaolojen ilmoitusvelvollisuudesta säädetään työterveyshuoltolaissa (1383/2001). Työnantajan on ilmoitettava työntekijän sairauspoissaolosta työterveyshuoltoon viimeistään poissaolon jatkuessa yli kuukauden ajan. Lisäksi työnantajan tulee antaa tietoja terveyshuollon ammattihenkilöille muun muassa työtapaturmista, ammattitaudeista ja työpaikan erityisolosuhteista työstä aiheutuvien terveyshaittojen ja vaarojen arvioimiseksi ja ehkäisemiseksi. Laissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) säädetään työsuojeluviranomaisten oikeudesta tiedonsaantiin työpaikan turvalli-

suuteen liittyen. Lisäksi lain mukaan työnantajan on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle kuoleman tai vaikean vamman aiheuttaneesta työtapaturmasta. Tällaisten tapaturmien johdosta tapahtumapaikalla suoritetaan poliisitutkinta tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan. Työturvallisuusdirektiivin (89/391/ETY) mukaan työnantajan on pidettävä luetteloa työtapaturmista, joiden seurauksena työntekijä on ollut työhön kykenemätön yli kolmen työpäivän ajan. Näiden lakien noudattamista valvoo työsuojeluviranomainen.

Liikenneonnettomuuksien sattua työnantaja on velvollinen ilmoittamaan tapaturmista samalla tavalla kuin muissa toimissa sattuneiden tapaturmien kohdalla. Tieliikennelain (267/1981) mukaan liikenneonnettomuustilanteissa ilmoitusvelvollisuus on osallisena olevalla kuljettajalla. Liikenneonnettomuuksien seuranta painottuu poliisin ja vakuutusyhtiöiden tietoihin sillä työtapaturmista ilmoittamista koskeva lainsäädäntö ei ulotu tilanteisiin, joissa henkilövahinkoja ei synny. Liikennevahinkojen seurannasta tai tilastoinnista ei siis ole yrityksille lakisääteistä velvoitetta. Yrityksillä on kuitenkin yleensä erilaisia järjestelmiä tätä varten turvallisuusjohtamisen työkaluna. Lisäksi käytetään muun muassa palkitsemisjärjestelmiä kuljettajille, jotka ovat ajaneet määrätyn pituisen ajanjakson ilman minkäänlaisia vahinkoja.

Liikenneonnettomuustutkintaa sääntelee laki tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta (24/2001). Lain mukaan tutkinnan ylläpitämisestä, yleisestä järjestämisestä, suunnittelusta ja koulutuksesta huolehtii Liikennevakuutuskeskus, jonka yhteydessä neuvottelukunnat ja tutkijalautakunnat toimivat. Liikenneturvallisuustutkimusta ja muuta liikenneturvallisuuden edistämistä varten Liikennevakuutuskeskuksen tulee lain mukaan pitää onnettomuustietorekisteriä, johon talletetaan onnettomuuteen osallisten henkilöiden tunnistetiedot, tiedot henkilöiden terveydentilasta, mahdollisista aiemmista liikennerikoksista sekä muut onnettomuuteen liittyvät ja tutkinnan kannalta tarpeelliseksi katsotut tiedot. Liikennevakuutuskeskus kokoaa myös liikennevahinkotilastoja, jotka perustuvat liikennevakuutusyhtiöiden toimittamiin tietoihin vahinkoilmoituksista, poliisitutkintapöytäkirjoista sekä maksetuista korvauksista. Muita tieliikenteen tärkeitä onnettomuustilastoja ovat Tilastokeskuksen ja Liikenneturvan yhdessä julkaisema virallinen onnettomuustilasto sekä Liikenneviraston tieliikenneonnettomuustilasto. Liikenteen onnettomuustilastointia käsitellään kattavammin Trafin vuoden 2011 tutkimuksessa (Kallberg). Tieliikenteen suuronnettomuuksien kohdalla tutkintaa johtaa oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva Onnettomuustutkintakeskus (OTKES). Tällaisessa tapauksessa lakia tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta ei sovelleta, mutta tutkintatiedot ovat lain mukaisen tutkintajärjestelmän käytettävissä (24/2001).

Ajopiirturitietojen säilyttämisestä säädetään muun muassa EU:n asetuksessa (165/2014). Asetuksen mukaan ajoneuvon kuljettajan on voitava valtuutetun tarkastajan pyynnöstä esittää ajopiirturitiedot kuluvalta vuorokaudelta ja edeltäviltä 28 päivältä. Kuljetusyritysten on säilytettävä analogisten ajopiirtureiden piirturilevyjä ja digitaalisten ajopiirtureiden tulosteita vuoden ajalta luettavassa muodossa. Piirturilevyt, tulosteet ja kuljettajakortilta ladatut tiedot on pyynnöstä esitettävä poliisille, tulliviranomaiselle, rajavartiolaitokselle tai työsuojelutarkastajalle. Ajo- ja lepoaikasäädöksiin ja ajopiirtureihin liittyvät rikkeet antavat aiheutta pohtia kuljettajien lisäksi työnantajien vastuuta asiassa sillä ajopiirturitietojen tulisi olla työnantajan nähtävillä. Ajo- ja lepoaikasäädösten rikkominen ja ajopiirtureiden väärinkäyttö ovat yleensä seurausta yrityksen taloudellisesta ahdingosta ja kovasta kilpailusta. Lisäksi sekä kansallisella tasolla että EU-tasolla keskitytään jo hyvin laajasti ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamiseen. Näistä syistä ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää lainsäädännön mukaista tarkempaa ajopiirturitietojen seurantaa tai valvontaa vastuullisuusmallin käyttöliittymään. Kuitenkin harkinnan arvoista olisi pohtia, miten vastuullisuusmallissa mukana oleva yritys voisi osoittaa kuljetusten tilaajille ajo- ja lepoaikoihin liittyvän vastuullisuuden.

### **2.4.3 Hätä- ja onnettomuustilanteisiin varautuminen**

Hätä- ja onnettomuustilanteisiin varautumiseen liittyvä tärkein lainsäädäntö koostuu työturvallisuuslaista (738/2002) ja pelastuslaista (379/2011). Työturvallisuuslaissa säädetään muun muassa ohjeista vaaran torjumiseksi, menettelytavoista onnettomuuden sattuessa, hälytys-, turvallisuus- ja pelastusvälineistä ja -ohjeista, ensiavusta ja ensiapu- ja pelastushenkilöiden nimeämisestä. Kiinteistöjen poistumisturvallisuuden selvittämisestä ja pelastussuunnittelmisestä säädetään pelastuslaissa. Työturvallisuuslain valvonta kuuluu työsuojelutarkastajille. Pelastuslain noudattamista yritysten toimitiloissa valvoo alueelliset pelastuslaitokset tekemällä palotarkastuksia pääasiassa valvontasuunnitelman mukaisiin kohteisiin. Kiinteistöjen poistumisturvallisuusselvitykset on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle sekä rakennusvalvontaviranomaiselle. Poliisin valvomassa tieliikennelaissa (267/1981) säädetään toiminnasta liikenneonnettomuuden sattuessa. Laissa säädetään muun muassa yleisestä ja onnettomuuteen osallisen auttamisvelvollisuudesta, ilmoituksen tekemisestä ja onnettomuusajoneuvon siirtämisestä ja tienkäyttäjien varoittamisesta.

## **2.5 Tilaajavastuu**

Teiden tavarankuljetuksissa on aina kyse kuljetusketjuista, joihin liittyy useita toimijoita. Suuri rooli toiminnan vastuullisuuden kannalta on kuljetusten tilaajalla. Tilaajien toimintaa säätelee tilaajavastuulaki (1233/2006). Lain mukaan tuotteen tai palvelun tilaajan tulee tarkistaa että yritys on merkitty kauppa-, työnantaja-, ennakoperintä- ja arvonnäköverorekisteriin. On myös todettava yrityksen verovelattomuus, eläkevakuutuksien voimassaolo sekä se, ettei maksuja ole rästissä. Lisäksi tulee selvittää työehdot tai työsopimukset. Tilaajavastuulain vaikuttavuus tiekuljetusalalla painottuu harmaan talouden torjuntaan. Heikkoutena laissa on myös lain soveltamisen euromääräinen ja työn kestoon liittyvä raja. (Ojala 2013, s.14–15) Etelä-Suomen aluehallintovirasto vastaa tilaajavastuulain noudattamisen valvonnasta koko maassa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston tarkastukset perustuvat pitkälti ilmoituksiin ja muihin syihin, jotka antavat aiheita epäillä tilaajavastuulain rikkomista. 1.9.2015 astuu voimaan muutoksia tilaajavastuulakiin. Merkittävänä muutoksena on etenkin se, että vastaisuudessa tilaajan täytyy selvittää työterveyshuollon järjestäminen.

## **2.6 Kaluston vaatimustenmukaisuus, kunto ja huolto**

Tiekuljetuskalustoon ja kaluston käyttöön liittyy lukuisia lakeja ja asetuksia. Tärkeimmät kansalliset säädökset tieliikennelain lisäksi ovat ajoneuvolaki (1090/2002) sekä asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä (1257/1992). Kuljetuskalustoon ja sen käyttöön liittyvät ongelmat ovat ajo- ja lepoaikasäädösten laiminlyönnin lisäksi valitettavan yleisiä tiekuljetusalalla. Kappaleessa 2.4 mainittiin, että poliisin tuoreimmissa tehovalvonnoissa yleisinä kalustoon liittyvinä ongelmina ovat olleet kuormien puutteellinen sidonta, ajopiirtureiden puutteellinen käyttö tai peukalointi sekä puutteet ajoneuvokaluston kunnossa. Tienvarsitarkastuksien perusteella ajoneuvokalustoon liittyvät puutteet ovat olleet kasvussa ainakin vuosina 2008–2011. (Trafi 2012)

Ajoneuvon omistaja tai haltija sekä ajoneuvon kuljettaja ovat vastuussa ajoneuvon liikennekelpoisuudesta. Kuljettajan on tieliikennelain mukaan ennen matkan alkamista varmistauduttava, että ajoneuvo on kuormattu säädösten mukaisesti. Kuljettajan on myös ilmoitettava ajoneuvon mahdollisista puutteista työnantajalle, jonka vastuulla on huolehtiminen ajoneuvon liikennekelpoisuudesta ja huolloista. (Ojala 2013, s.10) Poliisi sekä toimialueillaan tulli ja rajavartiolaitos valvovat ajoneuvojen kuntoa teknisin tienvarsitarkastuksin. Poliisi valvoo myös kuormansidontaa. Ajoneuvoille ja ajoneuvoyhdistelmille on määritelty suurimmat sal-

litut akseli-, teli- ja kokonaismassat. Poliisi valvoo myös näiden noudattamista tienvarsitarkastuksin ja sillä on oikeus määrätä ajoneuvo kuljetettavaksi kiinteään punnituspaikkaan ylikuormaa epäiltäessä (SKAL 2003).

Trafin vastuulla on ajoneuvokaluston rekisteröinnin hallinnointi ja ajoneuvoliikennerekisterin ylläpito. Kuorma-autojen katsastuksien suorittamisesta vastuu on katsastusasemilla, jotka Liikenteen turvallisuusvirasto on hyväksynyt. Katsastusmiehet voivat poliisin ja Liikenteen turvallisuusviraston sopimusten mukaan osallistua myös teknisiin tienvarsitarkastuksiin (1090/2002).

Kuorma-autoissa tulee lain mukaan olla ajopiirturit, jotka kirjaavat ajoneuvon nopeutta, kuljettua matkaa, sekä ajoajat ja taukoajat. Uusissa toukokuusta 2006 alkaen rekisteröidyissä kuorma-autoissa tulee olla digitaalinen ajopiirturi. Piirturikorttien hallinnoinnista ja jakamisesta on vastuussa Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Ajopiirtureiden tietoja ja oikeaa käyttöä valvovat poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen lisäksi työsuojelutarkastajat. (Trafi 2015a)

Liikenteen turvallisuusvirastolla on mahdollisuus saada tietoja teknisistä tienvarsitarkastuksista. Esimerkiksi vuosien 2010–2011 tarkastustulokset on koottuna Trafin verkkosivuilla (Trafi 2012). Tienvarsitarkastustulosten tapaan aiempaa laajempi tiedotus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen muista tarkastuksista ja havainnoista voisivat palvella Trafia vastuullisuusmallia kehitettäessä sekä yleisemmälläkin tasolla.

## 2.7 Kuljetusyrityksen ympäristövastuu ja energiatehokkuus

Ilmastonmuutos, ilmanlaatuongelmat, melu, pohjavesien pilaantuminen, luonnonvarojen käyttö ja luonnon monimuotoisuuden hupeneminen sekä jätteiden synty ovat merkittävimpiä liikenteen haitallisia ympäristövaikutuksia. Kansallisten ja kansainvälisten ympäristötavoitteiden seurauksena myös tiekuljetusalaan kohdistuu enenevässä määrin vaatimuksia energiatehokkaampaan ja ympäristön kannalta vähemmän haitalliseen toimintaan.

Kuorma-autojen dieselmoottorien aiheuttamat hiilidioksidi-, typenoksidi- ja pienhiukkaspäästöt muodostavat merkittävimmät ympäristöhaitat. EURO-päästöluokituksella säädetään ajoneuvojen terveydelle haitallisten päästöjen enimmäisrajoista. Enimmäisrajat on asetettu typenoksidi-, pienhiukkas-, häkä- ja hiilivetyypäästöille. Kuorma-autojen katsastuksesta ja päästömittauksesta vastuu on katsastusasemilla, jotka Liikenteen turvallisuusvirasto on hyväksynyt.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaan toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa siten, että ympäristön pilaantuminen voidaan ennakolta ehkäistä. Jos pilaantumista ei voida täysin ehkäistä, tulee sitä rajoittaa mahdollisimman vähäiseksi. Lisäksi tulee noudattaa muun muassa jätelain (646/2011), kemikaalilain (599/2013) ja EU:n kemikaalilainsäädännön mukaisia periaatteita ympäristön suojelemiseksi. ELY-keskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ovat ympäristönsuojelulain ja jätelain yleisiä valvontaviranomaisia. Ympäristöasioissa ylin kansallinen viranomainen on ympäristöministeriö (YM).

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttaville toiminnoille tarvitaan ympäristölupa. Mikäli yrityksen toiminta vaatii lainmukaista ympäristölupaa, haetaan se toiminnasta riippuen joko kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta tai aluehallintovirastolta. Velvollisuus ympäristöluvan hakemiseen koskee tiekuljetusallalla pääosin yrityksiä, joilla kuljetustoiminta on osa muuta kokonaisuutta. Mikäli harjoitetaan ammattimaista jätteenkuljetusta, tulee jätelain mukaan toiminnan hyväksymisestä tehdä hakemus jätehuoltorekisteriin yrityksen toimialueen ELY-keskukselle. Lisäksi jätteiden kansainväliset siirrot vaativat erikseen jätesiirtoluvan.

Kansainvälisiä siirtoja valvoo Suomen Ympäristökeskus SYKE. Lisää tietoa muun muassa ympäristöluvista, jätehuollosta ja niihin liittyvistä viranomaisista on Ympäristöhallinnon yhteisestä verkkopalvelussa. (Ympäristöhallinto 2014a; Ympäristöhallinto 2014b)

Jätekuljetuksien erityisalueena on vaarallisten jätteiden kuljetus. Vaaralliseksi jätteeksi katsotaan kaikki sellaiset jätteet, jotka voivat aiheuttaa ominaisuutensa johdosta erityistä vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Tällaisia jätteitä kuljetetaan vaarallisten aineiden kuljetussäännösten mukaisesti (Trafi 2015b). Vaarallisten aineiden kuljetuksia käsitellään kappaleessa 2.8.1.

Ympäristöystävällisiä ajotapoja ohjailee ammattipätevyysasetus (640/2007), jonka mukaan ammattipätevyyskoulutukseen tulee sisällyttää opetusta ennakkoivasta ajamisesta turvallisen, taloudellisen ja ympäristöystävällisen ajotavan edistämiseksi. Lisäksi ympäristönsuojelulaisissa (527/2014) kielletään tarpeeton joutokäynti, josta voi saada pysäköintivirhemaksun pysäköinninvalvojalta tai poliisilta.

Kuljetusalalla on solmittu energiatehokkuussopimus, johon liittyvä yritys voi osoittaa asiakkailleen ympäristövastuullisuutensa. Uusin tavarankuljetusten ja logistiikan energiatehokkuussopimus on tehty vuosille 2008–2016. Sopimuksen tavoitteena on osaltaan varmistaa, että energiapalveludirektiivin mukaiset energiansäästötavoitteet saavutetaan. (Energiatehokkuussopimukset 2012)

Tavarankuljetusten ja logistiikan energiatehokkuussopimuksen osapuolet ovat liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö (YM), Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Logistiikkayritysten Liitto ja VR Yhtymä Oy. Liikenne- ja viestintäministeriö on energiatehokkuussopimuksen vastuuministeriö. Energiatehokkuussopimuksen mukaista toimintaa valvoo johtoryhmä, jossa on edustaja kultakin sopimusosapuolelta. Johtoryhmän puheenjohtajan ja sihteerin nimeää liikenne- ja viestintäministeriö, joka myös kutsuu johtoryhmään muiden osapuolten edustajat. (emt.) Tavarankuljetusalalla energiatehokkuussopimuksesta sellaisenaan ollaan luopumassa ja jatkossa alan energiatehokkuutta edistetään tieliikenteen vastuullisuusmallin kautta.

## **2.8 Eri suoritealat ja niihin liittyvät viranomaiset**

Teiden tavarankuljetusten lainsäädännön ja viranomaiskentän laajuudelle yksi merkittävä syy on se, että kuljetusala on sidoksissa moniin eri aloihin kuljetettavasta tavarasta riippuen. Eri suoritealoille on kehittynyt paljon alakohtaista sääntelyä tavaraliikennettä yleisesti ohjaillevan lainsäädännön lisäksi. Erittäin hyvä katsaus eri suoritealoista yrittäjälle oleellisesta näkökulmasta on Tavaraliikenneyrittäjä -kirjan loppuosassa (Hokkanen ym., 2012). Tässä selvityksessä tarkastelun ulkopuolelle jääneitä tärkeitä suoritealoja ovat muun muassa puutavarakuljetukset sekä yhdistetyt kuljetukset. Yhdistetyissä kuljetuksissa alan toimintaan liittyy muiden kuljetusalojen viranomaisia kuten satamaviranomaiset siirryttäessä merikuljetuksiin.

### **2.8.1 Vaarallisten aineiden kuljetus**

Trafin tutkimuksessa (Ojala 2013) todettiin, että turvallisuusjohtamisen osa-alueita käsitellään vaarallisten aineiden kuljetusta (VAK) koskevassa sääntelyssä kattavammin kuin muilla suoritealoilla. Varsinaisia turvallisuusjohtamisjärjestelmiä edellytetä myöskään vaarallisia aineita kuljettavilta yrityksiltä.

Kotimaisissa tiekuljetuksissa noudatetaan kaikkia kuljetusmuotoja koskevaa lakia vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), vaarallisten aineiden tiekuljetusta koskevaa asetusta (194/2002) sekä Trafin määräystä vaarallisten aineiden kuljetuksesta tiellä.

Trafin määräyksen liitteet sisältävät yksityiskohtaiset säännökset mm. vaarallisten aineiden luokituksesta, pakkauksista, tarvittavista asiapapereista, ajoneuvojen hyväksynnästä ja varusteista, ajoluvasta, vapaarajoista sekä rahtikirjan, pakkausten ja ajoneuvon/vaunun merkinnoista.

Vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta säädetään asetuksella 401/2011.

Trafi myöntää koulutusluvut vaarallisten aineiden kuljettajien ajolupakoulutukseen (ADR-kurssit), hyväksyy koulutusohjelmat ja -materiaalit sekä valvoo koulutusta. Trafi hallinnoi ja valvoo ADR-ajolupakokeita ja ADR-ajolupien myöntämistä sekä laatii ADR-ajolupakokeiden kysymykset.

Yrityksillä, jotka kuljettavat tai kuormaavat vaarallisia aineita tai joiden toiminnalla on muuten vaikutusta näiden aineiden kuljetusturvallisuuteen tie- ja/tai rautatiekuljetuksissa, on nimettävä erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutettu henkilö yrityksen turvallisuusneuvonantajaksi. Turvallisuusneuvonantajaksi nimettävän henkilön tulee suorittaa koe, jonka ottaa vastaan Trafi. Turvallisuusneuvonantajaa koskeva lainsäädäntö on annettu valtioneuvoston asetuksella 274/2002.

Kansallisen lainsäädännön taustalla on vaarallisten aineiden sisämaakuljetuksia koskeva direktiivi (2008/68/EY) sekä kansainvälinen ADR-sopimus, jossa muun muassa määritellään aineiden luokitukset, osapuolten vastuut ja velvollisuudet kuljetusketjuissa sekä henkilöstön pätevyyteen liittyvät vaatimukset. Vaarallisten aineiden käsittelyä ohjaavat myös mm. kemikaalilaki (599/2013) sekä laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005).

Vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevan lainsäädännön yleinen ohjaus ja kehittäminen kuuluvat liikenne- ja viestintäministeriölle. Liikenteen turvallisuusvirasto vastaa VAK-valvonnan koordinoinnista ja kehittämisestä kaikissa kuljetusmuodoissa. VAK-maantieliikennettä valvoo poliisi sekä tulli ja rajavartiolaitos toimialueillaan. Poliisi, tulli ja rajavartiolaitos myös vastaavat rajojen yli tapahtuvien VAK-kuljetusten tarkastamisesta. Aiemmin esille tulleiden valvontaviranomaisten lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyen valvontarooli omilla toimialueillaan on Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla (Tukes) ja säteilyturvakeskuksella (STUK). Säteilyturvakeskus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Tukesin hallinnollisesta valvonnasta ja ohjauksesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö ja lisäksi LVM, MMM, SM, STM ja YM ohjaavat virastoa yhteistoiminnassa kukin omalla toimialallaan.

Kuljettajilta vaaditaan ajolupa, mikäli he kuljettavat vaarallisia aineita yli laissa sallittujen vähimmäismäärien (401/2011). ADR-koulutusta voivat antaa Trafin hyväksymät yhteisöt. ADR-ajolupa myönnetään viideksi vuodeksi ja se on voimassa kotimaisissa ja kansainvälisissä kuljetuksissa. Ajoluvan saaminen edellyttää koulutusta sekä hyväksytysti suoritettua ajolupakoetta. Ajoluvan jatkamiseksi tulee suorittaa hyväksytysti täydennyskurssikoe. (Trafi 2015b)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo vaarallisten aineiden kuljetussäiliöiden ja pakkauksien vaatimustenmukaisuutta ja toteuttaa kuljetettavien painelaitteiden markkinavalvontaa.

Tukes valvoo myös prosessiturvallisuutta teollisuudessa, jossa vaarallisia aineita valmistetaan, käytetään tai varastoidaan laajamittaisesti. (LVM 2012, s. 19)

Säteilyturvakeskus vastaa radioaktiivisten aineiden osalta kuljetusten valvonnasta, kuten pakkausten hyväksymisestä, lähettäjän ja vastaanottajan toiminnan valvonnasta ja lupien myöntämisestä erityisjärjestelyjä vaativien kuljetusten osalta. STUK myös panostaa ennaltaehkäisyyn ja tiedottamiseen terrorismin, sabotaasin ja salakuljetuksen uhan lisääntyessä ja pitää yllä onnettomuuksien varalta ympärivuorokautista päivystysjärjestelmää. (LVM 2012, s.19)

Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyy vahvasti tarkastuslaitosten toiminta. Tarkastuslaitokset ovat organisaatioita, joilla on lakisääteinen oikeus suorittaa toimenpiteitä vaarallisten aineiden kuljetukseen tarkoitettujen pakkausten ja säiliöiden sekä niihin liittyvien lisälaitteiden vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi. Laissa tarkoitettuja tarkastuslaitoksia ovat VAK-tarkastuslaitos, VAK-määräaikaistarkastusten laitos, Säteilyturvakeskuksen tunnistama tarkastuslaitos, A-tyypin ilmoitettu laitos, B-tyypin ilmoitettu laitos sekä A-tyypin ilmoitetun laitoksen valvonnassa oleva tarkastuspalvelu. Liikenteen turvallisuusvirasto tunnustaa kuljetettaviin painelaitteisiin liittyviä tarkastuslaitostehtäviä suorittavat tarkastuslaitokset. Radioaktiivisten aineiden kuljetukseen tarkoitettuihin pakkauksiin ja säiliöihin liittyviä tarkastuslaitostehtäviä suorittavat laitokset tunnustaa Säteilyturvakeskus. Muut tarkastuslaitokset tunnustaa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. (Trafi 2015b)

### **2.8.2 Erikoiskuljetukset**

Tiekuljetukset tarvitsevat erikoisluvan, kun ne ylittävät normaaliliikenteelle sallitut mitta- tai massarajat. Erikoiskuljetuksia koskee sama lainsäädäntö kuin muita tiellä liikkuja ja lisäksi erikoiskuljetuksista säädetään liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa erikoiskuljetuksista ja erikoiskuljetusajoneuvoista (786/2012). Kuljetuksissa vaadittavat lupaehdot ovat tiivistelmä säädöksistä. Pirkanmaan ELY-keskus Tampereella myöntää kaikki erikoiskuljetusluvut Suomessa Ahvenenmaata lukuun ottamatta. Liikenteen turvallisuusvirasto voi hake- muksesta hyväksyä rekisteriin merkittäviksi ajoneuvoille tiellä yleisesti sallittuja suuremmat massat ja mitat. (Hokkanen ym., s. 468–473)

Erikoiskuljetuksissa on käytettävä liikenteenohjaajaa aina, kun kuljetuksen leveys on yli neljä metriä, pituus yli 30 metriä tai korkeus yli viisi metriä sekä näistä riippumatta kun kuljetus liikkuu liikennesäännöistä poikkeavasti tai vaaran välttämiseksi muun liikenteen varoittaminen on tarpeen. (Hokkanen ym. 2012, s. 473) Liikenteen turvallisuusvirasto myöntää erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudet (EKL-oikeus) ja EKL-koulutusta järjestävillä koulutusyhteisöillä on oltava Liikenteen turvallisuusviraston myöntämä koulutuslupa (Trafi 2015a).

Liikenne- ja viestintäministeriö voi myöntää erikoistapauksissa poikkeuksia ajoneuvojen käytöstä, rakenteesta ja kuormauksesta. Jos kuljetus ylittää rautatien tasoristeyksen, tarvitaan tietyissä tapauksissa lupa Liikennevirastolta; yleensä kyseessä on tasoristeys sähköistetyllä rautatiellä. (Hokkanen ym. 2012, s. 472)

### **2.8.3 Elintarvike-, maataloustuote- ja eläinkuljetukset**

Elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden kuljetukset muodostavat merkittävän osan kotimaisesta tavaraliikenteestä (Rajamäki 2014, s. 4). Elintarvikekuljetukset ovat vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta mielenkiintoinen tarkastelukohde tiukkojen kuljetuskalustoa ja kuljetustoimintaa koskevien laatuvaatimusten johdosta. Elintarvikekuljetuksiin liittyvän lainsäädännön ja ohjeistusten tavoitteena on turvata turvallinen ja hygieeninen kuljetus sekä

kansainvälisessä, että kotimaisessa liikenteessä. Tärkeimmät määräykset kotimaan elintarvikkekuljetuksille tulevat elintarvikelaista (23/2006) sekä Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) asetuksesta ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (1367/2011). Ylin elintarvikkekuljetuksia valvova viranomainen on Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, joka kuuluu Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan.

Elintarvikkeiden kuljetusta suorittavalta elinkeinonharjoittajalta edellytetään, että kuljetusväline on hyväksytty ja omavalvontasuunnitelma on tehty ja hyväksytty lain edellyttämällä tavalla. Kuljetusten omavalvontasuunnitelma on kirjallinen suunnitelma, jossa kuvataan toimenpiteet, joilla elintarvikkeiden hygieeninen heikentyminen kuljetuksen aikana voidaan estää. Omavalvontasuunnitelman hyväksyy kuljetusyrittäjän kotipaikan elintarvikevalvontaviranomainen. (Hokkanen ym., 2012, s. 499–501) Myös elintarvikealan toimijoiden, jotka kuljettavat alkutuotannon tuotteita pois alkutuotantopaikalta ensimmäiseen elintarvikehuoneistoon, on tehtävä ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle (Evira 2015a).

Rehua kuljettavien kuljetusliikkeiden on varmistettava hygieeniset olosuhteet kaikissa rehun kanssa kosketuksissa olevissa tiloissa, laitteissa, säiliöissä ja kuljetusvälineissä. Kuljetusliikkeen tulee pitää kirjanpitoa sekä rehukuljetuksista että ajoneuvoille tehdyistä puhdistus-, pesu- ja desinfiointitoimenpiteistä. Kaikki rehua kuljettavat kuljetusliikkeet ovat velvollisia ilmoittautumaan Eviralle rekisteröintiä varten. (Evira 2015b)

Kansainvälisiä kuljetuksia on säännelty ATP-sopimuksella, joka astui Suomessa voimaan vuonna 1981. Sopimus ohjaa kuljetuspalveluiden ostajien, kuljetusliikkeiden, kaluston valmistajien ja valvontaviranomaisten toimintaa ja sen tarkoituksena on parantaa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden säilyvyyttä kuljetuksissa. Sopimusta valvoo Yhdistyneet Kansakunnat. Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksiin käytettävän kaluston on oltava ATP-sopimuksen vaatimusten mukainen. Suomessa Luonnonvarakeskukseen kuuluva Maa-talouden Tutkimuskeskus suorittaa kalustojen testaukset ja myöntää ATP-todistukset. (Hokkanen ym. 2012, s. 499–502) ATP-sopimuksen tarkoittamia testauksia ja tarkastuksia tekevät Eviran hyväksymät kausitarkastusasemat (Evira 2015c). Lisäksi Tulli valvoo rajaa ylittäväsä liikenteessä helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksiin käytettävän kaluston ATP-katsastusten voimassaoloa ja todistusten oikeellisuutta. (Hokkanen ym. 2012, s. 502)

Eläinten kaupallinen kuljettaminen on luvanvaraista toimintaa. Eläimiä kuljettavat eniten itsenäiset liikenteenharjoittajat, jotka ovat tehneet kuljetussopimuksen esimerkiksi teurastamoiden kanssa. Eläinten kuljettamista sääntelee eläinkuljetusasetus (EY 1/2005) sekä kansallinen eläinkuljetuslaki (1429/2006). Lainsäädännön tarkoituksena on suojella eläimiä kuljetuksessa ja sen yhteydessä tapahtuvalta vahingoittumiselta sekä kaikelta vältettävissä olevalta kivulta ja kärsimykseltä. (Hokkanen ym. 2012, s. 508) Aluehallintovirastot valvovat alueillaan eläinkuljetusyritysten toimintaa ja myöntävät eläinkuljettajaluvat. Eläinkuljetuksia valvovia ja tarkistuksia suorittavia viranomaisia ovat aluehallintovirastojen lisäksi poliisi, tarkastuseläinlääkäri, kunnaneläinlääkäri ja rajaeläinlääkäri. (emt., s. 508)

### 3 Yhteenveto

Tämän kirjallisuustutkimuksen tarkoituksena oli selvittää teiden tavarankuljetusyrityksiin liittyviä viranomaisia ja niiden rooleja alan toimintaan liittyen. Tutkimuksessa tarkasteltiin viranomaisten verkkosivustojen materiaaleja sekä tiekuljetuksiin liittyviä lakitekstejä. Lähteinä käytettiin myös tavaraliikenteeseen liittyviä tutkimusraportteja sekä alan kirjallisuutta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään etenkin oleellisia asioita viranomaistoiminnasta vastuullisuusmallin kehittämisen kannalta.

Kaupallinen teiden tavaraliikenne on Suomessa luvanvaraista toimintaa ja alan vastuullisuuden ohjauksessa lupien myöntäminen ja valvonta muodostavat ensimmäiset askeleet. Luvanhakijoiden vakavaraisuus, hyvämaineisuus ja ammatillinen pätevyys ovat tärkeimpiä edellytyksiä lupien saamiseksi. Merkittävin lupaviranomainen on Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jolle Suomen tavaraliikennelupahallinto on keskitetty. Myös Trafi myöntää joitakin lupia, kuten CEMT-lupia. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus suorittaa luvanhaltijoiden vuosivalvontaa ja tieliikenteessä poliisi sekä toimialueillaan tullit ja rajavartiolaitos valvovat lupien voimassaoloa. Lakisäätöjen verorekisterien hallinnoinnista vastaa Verohallinto.

Tiekuljetusalan osaaminen koostuu pitkälti kuljetusyrittäjien ammattitaidosta ja kuljettajien ammattitaidosta. Yrittäjien ammattitaitoa ohjaa vaatimus tavaraliikenteen yrittäjäkoulutuksen ja ammattitaitotutkinnon suorittamisesta. Trafi käsittelee luvat liikenneyrittäjäkoulutuksen järjestäjille ja vastaa ammattitaitotutkinnon järjestämisestä, arvostelusta, liikenneyrittäjäkoulutuksen valvonnasta sekä ammattipätevyystodistusten myöntämisestä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus valvoo yrittäjien ammattitaitovaatimusten täyttymistä liikennelupia haettaessa ja vuosivalvonnoissa.

Tiekuljetukset ovat ammatiliikennettä ja itsenäistä työskentelyä, jossa liikenneturvallisuuden kannalta kuljettajien vastuullisuus ja ammattitaito korostuu. Kuljettajien vastuullisuutta liikenteessä ohjailee tieliikenteeseen ja ajoneuvojen käyttöön liittyvien lakien ja asetusten lisäksi vaatimus ajokortista, ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta ja jatkokoulutuksesta sekä suoritealakohtaiset vaatimukset kuten ADR-ajolupa. Koulutuksia hallinnoi Trafi ja vaatimusten täyttymistä valvoo pääasiassa poliisi, tullit ja rajavartiolaitos.

Tärkein viranomainen tieliikenteessä on poliisi, jonka valvonta painottuu kuljettajien ajotapoihin, ajokuntoon, ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamiseen, ammattipätevyyden ja kuorma-auton ajo-oikeuksien voimassaoloon sekä kuorman sidontaan ja vaarallisten aineiden kuljetukseen. Yleisen valvonnan lisäksi poliisi suorittaa raskaan liikenteen tehovalvontoja. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet valvovat myös ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamista yhteistyössä poliisin kanssa. Teknisiin tienvarsitarkastuksiin voivat osallistua myös katsastusmiehet. Lisäksi toimialueillaan tärkeä valvontarooli on tullilla ja rajavartiolaitoksella. Trafin säännöllinen tiedonsaanti poliisin ja muiden viranomaisten tarkastuksiin liittyen perustuu pitkälti tiedotteisiin ja tiedotusvälineiden uutisointiin. Olisikin hyvä selvittää miten tiedonkulkua etenkin poliisin ja Trafin välillä voisi kehittää.

Työsuojeluun liittyvä laaja viranomaisrooli on aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilla, joiden työsuojelutarkastajat ovat tärkeimpiä työturvallisuuslainsäädäntöä valvovia viranomaisia. Ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamisen lisäksi työsuojelutarkastajien valvonta kuljetusyrityksissä painottuu kuljettajien työoloihin ja työturvallisuuteen yritysten työpajoilla, työsuojelun yhteistoimintaan ja työterveyshuollon järjestämiseen. Poliisin ja työsuojelutarkastajan valvonnan välinen rajapinta sijaitsee siten, että ajoneuvojen lastaustoiminta kuuluu työturvallisuuslain vaikutusalueelle ja siihen liittyvä viranomaisrooli on työsuojelu-

tarkastajilla, mutta kuormanvarmistusta valvoo poliisi sekä toimialueillaan tulli ja rajavartiolaitos. Liikenteessä työsuojelutarkastajien toimivalta rajoittuu ajo- ja lepoaikojen ja ajopiirturien käytön valvontaan. Tilaajavastuulain valvonta on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, joka suorittaa tarkistuksia ilmoituksiin ja epäilyihin perustuen.

Tärkeä turvallisuusjohtamisen osa-alue on turvallisuuden jatkuva seuranta ja analysointi. Työtatapaturmien ilmoittamista ja seurantaa sääntelee EU-tasoinen ja kansallinen lainsäädäntö. Työnantajan on ilmoitettava vakavista työtatapaturmista työsuojeluviranomaiselle ja yli kuukauden sairaspöissaoloista työterveyshuoltoon sekä lisäksi pidettävä luetteloa yli kolmen vuorokauden pöissaoloon johtavista työtatapaturmista. Liikenneonnettomuuksien lakisäateinen seuranta painottuu poliisille ja vakuutusyhtiöille. Liikennevahinkojen seuranta ja tilastointi perustuvat yrityksissä vapaaehtoisuuteen.

Alan ympäristövastuullisuuteen liittyy selvästi vähemmän viranomaistoimintaa kuin turvallisuusasioihin. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja ELY-keskukset valvovat muun muassa ympäristönsuojelulain ja jätelain noudattamista ja ympäristölupien voimassaoloa ja lisäksi ELY-keskukset hallinnoivat jätehuoltorekisteriä. Kuljettajien ympäristövastuuta ohjaillee pääasiassa taloudellisen ajon opetus ammattipätevyyskoulutuksessa. Ajoneuvokalustoon liittyvä tärkein viranomainen on katsastusviranomainen, joka suorittaa muun muassa päästömittaukset.

Teiden tavaraliikenteessä on monia eri suoritealoja, joihin liittyy alakohtaisia lainsäädäntöjä ja eri viranomaistahoja. Tässä raportissa yleiskatsaus tehtiin elintarvikekuljetuksista, vaarallisten aineiden kuljetuksista ja erikoiskuljetuksista. Etenkin elintarvikekuljetuksissa ja vaarallisten aineiden kuljetuksissa viranomaissäätely on hyvin laajaa ja elintarvikekuljetukset ovat laatujohtamisnäkökulmasta mielenkiintoinen tarkastelukohde. Lyhyesti käsiteltiin myös jätekuljetuksia ja eläinkuljetuksia. Tarkastelun ulkopuolelle jääneitä suoritealoja ovat muun muassa puukuljetukset ja yhdistetyt kuljetukset.

Suurin osa kuljetusyrityksistä ja kuljettajista toimii turvallisuuden ja ympäristön kannalta oikein ja vastuullisesti. Valitettavasti kuitenkin ajo- ja lepoaikasäädösten rikkominen, puutteet ajopiirtureiden käytössä sekä puutteet kuorman sidonnassa ja ajoneuvokaluston kunnossa ovat yleisiä viranomaisten tarkastuksissa ja raskaan liikenteen tehovalvonnoissa. Suuri syy ongelmille on alan kova kilpailu ja yritysten taloudelliset ongelmat. Kun rahasta on puutetta, kaikesta pyritään säästämään. Toisaalta taloudellisesti hyvin pärjäävillä yrityksillä on paremmat resurssit toimia vastuullisesti toiminnan eri osa-alueilla.

Vastuullisuuden perustana alalla on yritysten kaupallinen ja taloudellinen johtaminen. Kun yritystoiminta on kannattavaa ja johto osaavaa, heijastuu se koko muuhun toimintaan. Valitettavasti taloudelliset ongelmat ja harmaa talous ovat melko yleisiä kuljetusalalla. Yritysten vakavaraisuuteen, taloudelliseen johtamiseen, verovelkoihin ja harmaan talouden kitkemiseen liittyvillä viranomaisilla onkin erittäin suuri rooli alan kokonaisvastuullisuuden kannalta. Vakavaraisuutta valvoo Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus sekä lupia haettaessa että sen tekemisissä vuosivalvonnoissa. Yritysten vakavaraisuutta ja verovelvoitteiden hoitoa valvoo myös Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö usein yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Harmaan talouden kitkeminen alalta on tärkeä osa yritysten toimintamahdollisuuksien parantamista ja siihen liittyvä yhteiskunnallisesti merkittävä valvontarooli on myös poliisilla ja tullilla, jotka pyrkivät aktiivisesti kitkemään ulkomaisten yritysten suorittamaa laitonta kabotaasia ja muuta luvatonta liikennettä. Trafin kehittymismahdollisuuksia alan harmaan talouden kitkemiseen liittyen olisi hyvä selvittää.

### 3.1 Loppusanat

Tiekuljetusalaan liittyvä viranomaiskenttä on leveä ja pirstaleinen ja alaa ohjailee laaja lainsäädäntö, mikä tuo haasteita vastuullisuuden edistämisessä. Tutkimuksessa saatiin selville lukuisia viranomaisia ja niiden tärkeimpiä rooleja. Tästä huolimatta tiekuljetusalan laajuuden ja eri toimialojen johdosta raportissa esille tulleiden roolien lisäksi on monia muita toimijoita, jotka tutkimuksen rajauksen takia jäivät tarkastelun ulkopuolelle vaikka niiden vastuualueet ulottuisivat tavaraliikenteeseen. Esimerkiksi kuorma-autojen perävaunujen mainoksiin liittyy julkisten paikkojen alkoholimainonnan valvonta, jota valtakunnallisesti ohjailee Valvira. Eri suoritealoista tarkastelun ulkopuolelle jäivät muun muassa yhdistetyt kuljetukset, joiden kohdalla viranomaiskenttä olisi vielä laajempi eri liikennemuotojen liittyessä toimintaan. Ministeriötason ohjaukseen tiekuljetusalalla ei syvennytty myöskään tarkemmin.

Raportin liitteenä olevassa taulukossa esitetään lyhyesti viranomaistoiminta vastuullisuuden eri osa-alueilla. Viranomaistoiminnan luokittelu koettiin haasteelliseksi, sillä näkökulmasta riippuen moni viranomainen liittyy tavalla tai toisella moneen osa-alueeseen kuljetusyritysten toiminnassa. Taulukon osa-alueet on jaoteltu siten, että ne ovat mahdollisimman yhtenäisiä vastuullisuusmallin osa-alueiden kanssa ja siihen pyrittiin kokoamaan tärkeimmät viranomaisroolit. Lisäksi kaikki tutkimuksessa esille tulleet viranomaiset on koottu luetteloon.

## 4 Lähteet

Aamuset-kaupunkimedia AKM. 2014. Ajo- ja lepoaikarikkomuksia runsaasti ilmi raskaan liikenteen tehovalvonnassa. Aamuset-kaupunkimedian verkkosivustosisivusto. Julkaistu 20.2.2014.

<http://www.aamuset.fi/naista-puhutaan/pelitvehkeet/ajo-ja-lepoaikarikkomuksia-runsaasti-ilmi-raskaan-liikenteen>.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2013. Tavaraliikennelupa. ELY-keskusten verkkosivuston tavaraliikennelupia käsittelevä osio.

<https://www.ely-keskus.fi/web/ely/tavaraliikennelupa#.Va32FKTtlBc>.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2014. Tavaraliikenteen vuosivalvonta 2013 ja valvontakierros 2014 (ELY-keskus). ELY-keskusten verkkosivusto.

<http://www.ely-keskus.fi/web/ely/-/tavaraliikenteen-vuosivalvonta-2013-ja-valvontakierros-2014-ely-keskus-#.Va4HNKTtlBc>.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2015a. Elintarvikkeiden alkutuotanto. Eviran verkkosivuston alkutuotanto-osio. <http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/alkutuotanto/>.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2015b. Ohje rehun kuljetusliikelle. Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö. Ohje 12804/4. 4s.

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/rehut/rehualan+toiminta/ohjeet/>.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2015c. ATP-sopimus: Tarkastusasemat. Eviran verkkosivuston ATP-sopimusta käsittelevä osio.

<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/kuljetus+ja+logistiikka/kan-sainvaliset+kuljetukset/atp-sopimus/tarkastusasemat>.

Energiatehokkuussopimukset. 2012. Tavarankuljetusten ja logistiikan energiatehokkuussopimus vuosille 2008–2016 – sopimuksen päivitys vuosiksi 2012-2016. Dnro: 64/70/2008. 8 s.

[http://www.energiatehokkuussopimukset.fi/fi/sopimusalat/liikenne/tavarankuljetukset\\_ja\\_logistiikka/](http://www.energiatehokkuussopimukset.fi/fi/sopimusalat/liikenne/tavarankuljetukset_ja_logistiikka/).

Hokkanen, S., Inkinen, M., Käenmäki, J. 2012. Tavaraliikenneyrittäjä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Logistiikka. 37. painos. Jyväskylä. 509 s.

Kallberg, V-P. 2011. Eri liikennemuotojen onnettomuuksien tilastointi. Esitutkimus. VTT. Trafin julkaisuja 1/2011. Helsinki. 37 s.

[http://www.trafi.fi/tietopalvelut/julkaisut/2011\\_julkaisut/onnettomuuksien\\_tilastointi](http://www.trafi.fi/tietopalvelut/julkaisut/2011_julkaisut/onnettomuuksien_tilastointi).

Kilpailu- ja kuluttajavirasto KKV. 2015. KKV:n verkkosivut. <http://www.kkv.fi/>.

Liikenne- ja viestintäministeriö. 2012. Vaarallisten aineiden kuljetus Suomessa. VAK-strategia 2012-2020. 32 s.  
[https://www.lvm.fi/docs/fi/1986563\\_DLFE-17031.pdf](https://www.lvm.fi/docs/fi/1986563_DLFE-17031.pdf).

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. 2012. Raskaan liikenteen tienvarsitarkastuksissa havaittujen puutteiden määrä kasvussa. Tiedote Trafin verkkosivuilla. Julkaistu 26.4.2012.  
[http://www.trafi.fi/tietoa\\_trafista/ajankohtaista/1767/raskaan\\_liikenteen\\_tienvarsitarkastuksissa\\_havaittujen\\_puutteiden\\_maara\\_kasvussa](http://www.trafi.fi/tietoa_trafista/ajankohtaista/1767/raskaan_liikenteen_tienvarsitarkastuksissa_havaittujen_puutteiden_maara_kasvussa).

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. 2015a. Ammattiliikenne. Liikenteen turvallisuusviraston verkkosivuston ammattiliikennettä käsittelevä osio.  
<http://www.trafi.fi/tieliikenne/ammattiliikenne>.

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. 2015b. Vaaralliset aineet. Liikenteen turvallisuusviraston verkkosivuston vaarallisia aineita käsittelevä osio.  
[http://www.trafi.fi/tietopalvelut/vaaralliset\\_aineet](http://www.trafi.fi/tietopalvelut/vaaralliset_aineet).

Liimatainen, H., Nykänen, L., Hyytinen, T., Vasara, J. 2014. Tieliikenteen tavarankuljetusyritysten vastuullisuusmalli – kokeilututkimus. Tampereen teknillinen yliopisto. Trafin tutkimuksia 03-2014. Helsinki. 36 s.  
[http://www.trafi.fi/tietopalvelut/julkaisut/2014\\_tutkimukset/vastuullisuusmalli](http://www.trafi.fi/tietopalvelut/julkaisut/2014_tutkimukset/vastuullisuusmalli).

Länsi-Suomi. 2014. Raskaan liikenteen tehovalvonta paljasti mittavan määrän rikkeitä. Uutisartikkeli. Länsi-Suomi -lehden verkkosivusto. Julkaistu 22.10.2014.  
<https://ls24.fi/uutiset/raskaan-liikenteen-tehovalvonta-paljasti-mittavan-maaran-rikkeita>.

Maaseudun Tulevaisuus. 2015. Tehovalvontaisku paljasti roimasti raskaan liikenteen rikkomuksia. Maaseudun Tulevaisuuden verkkosivuston uutisartikkeli. Julkaistu 28.7.2015.  
<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/tehovalvontaisku-paljasti-roimasti-raskaan-liikenteen-rikkomuksia-1.125230>.

Ojala, T. 2013. Turvallisuusjohtaminen ja raskasta ammattiliikennettä ohjaava lainsäädäntö. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Helsinki. 37 s.  
[http://www.trafi.fi/filebank/a/1381150768/dd3c2a86164bc06a83b53ad90515fcf2/13305-Trafin\\_julkaisuja\\_21-2013\\_-\\_Raskaan\\_liikenteen\\_lainsaadanto.pdf](http://www.trafi.fi/filebank/a/1381150768/dd3c2a86164bc06a83b53ad90515fcf2/13305-Trafin_julkaisuja_21-2013_-_Raskaan_liikenteen_lainsaadanto.pdf).

Patentti- ja rekisterihallitus PRH. 2015. Kaupparekisteri. PRH:n verkkosivuston kaupparekisteriin liittyvä osio. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri.html>.

Poliisi. 2015a. Kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyys. Poliisin verkkosivuston ajokorttiasioita käsittelevä osio. [https://www.poliisi.fi/ajokortti/kuorma\\_ja\\_linja-auton\\_kuljettajien\\_ammattipatevyys](https://www.poliisi.fi/ajokortti/kuorma_ja_linja-auton_kuljettajien_ammattipatevyys).

Poliisi. 2015b. Raskaan liikenteen valvonta. Poliisin verkkosivuston liikenneturvallisuutta käsittelevä osio.

<https://www.poliisi.fi/liikenneturvallisuus>.

Rajamäki, R. 2014. Ammattimaisen tieliikenteen kuvaus. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Helsinki. 24 s.

[http://www.trafi.fi/filebank/a/1422107511/dca3fe4125ed047c1380ae4791986f85/16687-Trafin\\_julkaisuja\\_26-2014\\_-\\_Ammattiliikennekuvaus.pdf](http://www.trafi.fi/filebank/a/1422107511/dca3fe4125ed047c1380ae4791986f85/16687-Trafin_julkaisuja_26-2014_-_Ammattiliikennekuvaus.pdf).

Silla, A., Luoma, J. 2014. Turvallisuuden ja toimintavarmuuden hallinta tieliikenteen kuljetusyrityksissä. VTT Technology 149. Espoo. 45 s.

<http://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2014/T149.pdf>.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry. 2003. Sata askelta turvalliseen kuorma-autoliikenteeseen. Helsinki. 31 s.

[http://www.skaf.fi/files/4790/SKALn\\_liikenneturvallisuusohjelma\\_pienennetty.pdf](http://www.skaf.fi/files/4790/SKALn_liikenneturvallisuusohjelma_pienennetty.pdf).

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry. 2015a. Milloin tarvitset liikenneluvan? Verkkojulkaisu SKAL:n verkkosivuostossa. 16 s.

[http://www.skaf.fi/files/14627/Milloin\\_tarvitset\\_liikenneluvan.pdf](http://www.skaf.fi/files/14627/Milloin_tarvitset_liikenneluvan.pdf).

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry. 2015b. Kuka tarvitsee ammattipätevyyttä? SKAL:n verkkosivuston ammattipätevyyttä käsittelevä osio.

<http://www.skaf.fi/koulutus/koulutusesittelyt/ammattipatevyys>.

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto TVL 2014. Työtapaturmat-Tilastojulkaisu 2014. Tilastovuodet 2005-2013. <http://www.tvl.fi/fi/Tilastot-/Tilastojulkaisut/Tilastojulkaisu/>.

Työsuojeluhallinto. 2014. Autonkuljettajan ajo- ja lepoajat. Työsuojeluoppaita ja ohjeita 27. Aluehallintovirasto. Tampere. 24 s.

[http://tyosuojelujulkaisut.wshop.fi/documents/2014/03/Autonkuljettajan\\_ajo\\_ja\\_lepoajat\\_TS\\_O27\\_netti.pdf](http://tyosuojelujulkaisut.wshop.fi/documents/2014/03/Autonkuljettajan_ajo_ja_lepoajat_TS_O27_netti.pdf).

Työsuojeluhallinto. 2015. Työsuojeluhallinnon verkkosivuston osio työsuojeluhallinnosta ja -valvonnasta. <http://www.tyosuojelu.fi/fi/viranomaistoiminta>.

Työterveyslaitos. 2012. Ammattikuljettajan työhyvinvointi - turvallinen ja ergonominen työpäivä. Opettajan opas. Koulutus- ja tiedotusmateriaali kuljettajien ammattipätevyyskoulutukseen. Helsinki. 44 s.

[http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Documents/ammattikuljettajan\\_tyohyvinvointi.pdf](http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Documents/ammattikuljettajan_tyohyvinvointi.pdf).

Työterveyslaitos. 2014. Maantieliikenteen työ ja työympäristö. Työterveyslaitoksen verkkosivuston teiden ammattiliikennettä käsittelevä osio.

[http://www.ttl.fi/fi/toimialat/liikenne/maantieliikenteen\\_tyoymparisto/sivut/default.aspx](http://www.ttl.fi/fi/toimialat/liikenne/maantieliikenteen_tyoymparisto/sivut/default.aspx).

Työturvallisuuskeskus TTK. 2015. Työturvallisuuskeskuksen verkkosivusto.  
<http://www.ttk.fi/>.

Verohallinto. 2012. Asiantuntijakirjoitus 14/2012: Tavaraliikenneluvanhaltijat. Harmaan talouden selvitysyksikkö.  
[http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa\\_Verohallinnosta/Harmaan\\_talouden\\_torjunta/Asiantuntijakirjoituksia\\_harmaasta\\_talou\(21531\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Asiantuntijakirjoituksia_harmaasta_talou(21531)).

Västilä, M. 2015. Osaava kuljetusyrittäjä varmistaa vastuullisen ammattiliikenteen. Liikenteen turvallisuusvirasto. Infotilaisuuden materiaalit.  
[http://www.trafi.fi/vastuullisuusmalli-info\\_2](http://www.trafi.fi/vastuullisuusmalli-info_2)

Yle. 2015. Poliisi: Raskaan kaluston ajopiirtureiden peukaloinnista jäädään kiinni päivittäin. Ylen verkkosivuston uutisartikkeli. Julkaistu 26.3.2015.  
[http://yle.fi/uutiset/poliisi\\_raskaan\\_kaluston\\_ajopiirtureiden\\_peukaloinnista\\_jaadaan\\_kiinni\\_paivittain/7889791](http://yle.fi/uutiset/poliisi_raskaan_kaluston_ajopiirtureiden_peukaloinnista_jaadaan_kiinni_paivittain/7889791).

Ympäristöhallinto. 2014a. Ympäristölupa. Ympäristöhallinnon verkkopalvelu.  
[http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi\\_luvat\\_ja\\_ymparistovaikutusten\\_arviointi/Luvat\\_ilmoitukset\\_ja\\_rekisterointi/Ymparistolupa](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Luvat_ilmoitukset_ja_rekisterointi/Ymparistolupa).

Ympäristöhallinto. 2014b. Viranomaisten tehtävät jätehuollossa. Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. [http://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus\\_ja\\_tuotanto/Jatteet\\_ja\\_jatehuolto/Viranomaisten\\_tehtavat\\_jateasioissa](http://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/Jatteet_ja_jatehuolto/Viranomaisten_tehtavat_jateasioissa).

Kansallisen lainsäädännön lähde: <http://www.finlex.fi/>, ajantasainen lainsäädäntö. Lainsäädännön muutoksia on seurattu 10.8.2015 saakka.

Direktiivien lähde: <http://eur-lex.europa.eu/> (luettu 10.8.2015).

## Liite 1: Taulukko tärkeimmästä viranomaistoiminnasta vastuullisuuden eri osa-alueilla

| Osa-alue                                                                                | Viranomainen tai muu toimija                                          | Rooli                                                                                                                                                                                                                                                       | Kpl                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| Taloudellinen edellytys                                                                 | Verohallinto (VM)                                                     | Vakavaraisuusselvitys<br>Harmaan talouden torjunta<br>Ennakkoperintä-, alv- ja muut rekisterit                                                                                                                                                              | 2.1<br>2.2            |
|                                                                                         | Etelä-Pohjanmaan ELY (LVM)                                            | Vakavaraisuuden valvonta lupia myönnettäessä ja vuosivalvonnoissa                                                                                                                                                                                           | 2.1<br>2.2            |
|                                                                                         | PRH (TEM)                                                             | Kaupparekisteri                                                                                                                                                                                                                                             | 2.1                   |
|                                                                                         | Ulosottovirastot (OM)                                                 | Ulosottotiedot                                                                                                                                                                                                                                              | 2.1                   |
|                                                                                         | Etelä-Suomen AVI (TEM)                                                | Tilaajavastuun valvonta: verovelvoitteiden hoitaminen, eläkemaksut yms.                                                                                                                                                                                     | 2.5                   |
|                                                                                         | Poliisi (SM) ja tullit (VM)                                           | Harmaan talouden torjunta tieliikenteen lupavalvonnan kautta                                                                                                                                                                                                |                       |
| Johdon sitoutuminen vastuullisuuteen                                                    | Aluehallintovirastot (STM)                                            | Valvonta: Työnantajan huolehtimisvelvollisuudet, perehdytys, työsuojelun yhteistoiminta, työterveyshuollon järjestäminen                                                                                                                                    | 2.4<br>2.4.1          |
|                                                                                         | Verohallinto (VM)                                                     | Työnantajarekisteri                                                                                                                                                                                                                                         | 2.1                   |
| Turvallisuusriskien hallinta                                                            | Aluehallintovirastot (SM)                                             | Valvonta: Työturvallisuusasiat, työterveyshuollon järjestäminen, työsuojelun yhteistoiminta, työterveyshuollon järjestäminen                                                                                                                                | 2.4<br>2.4.1<br>2.4.2 |
|                                                                                         | Poliisi (SM)                                                          | Liikenneturvallisuuden valvonta                                                                                                                                                                                                                             | 2.4                   |
| Turvallisuus tavoitteiden ja -vastuiden määrittely                                      | Aluehallintovirastot (STM)                                            | Valvonta: Työsuojelun toimintaohjelma, muut työturvallisuusasiat, työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden nimeäminen                                                                                                                                          | 2.4<br>2.4.1<br>2.4.2 |
|                                                                                         | STM<br>Työturvallisuuskeskus<br>(Ei viranomainen, STM:n hallinnonala) | Työsuojeluhenkilörekisterin hallinnointi<br>Työsuojeluhenkilörekisterin ylläpito                                                                                                                                                                            | 2.4.1                 |
| Järjestelmällinen tiedon keruu ja analysointi sekä säännöllinen turvallisuus-yhteenveto | Aluehallintovirastot (STM)                                            | Valvonta: Vakavista työtapaturmista ilmoittaminen AVI:lle, työtapaturmien lakisääteinen luetteloitu, yli kk:n sairauspoissaoloista ilmoittaminen työterveyshuoltoon, työaikatietojen säilyttäminen, ajopiirturitietojen säilyttäminen. Työtapaturmatilastot | 2.4.2                 |
|                                                                                         | Poliisi (SM)                                                          | Tiedot tarkastuksista, tehovalvonnoista, rikkeistä ja onnettomuuksista. Ajopiirturitietojen säilyttämisen valvonta                                                                                                                                          | 2.4.2                 |
|                                                                                         | Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (ei viranom.)                       | Työtapaturmien tilastointi                                                                                                                                                                                                                                  | 2.4                   |
|                                                                                         | Liikennevirasto (LVM)                                                 | Liikenneonnettomuuksien tilastointi                                                                                                                                                                                                                         | 2.4.2                 |
|                                                                                         | Tilastokeskus (VM);<br>Liikennevakuutuskeskus<br>(ei viranomainen)    | Liikenneonnettomuuksien tilastointi                                                                                                                                                                                                                         | 2.4.2                 |
|                                                                                         | Tullit (VM) ja rajavartiolaitos (SM)                                  | Tiedot rajavalvontatarkastuksista, ajopiirturitietojen säilyttämisen valvonta                                                                                                                                                                               | 2.6                   |

| Osa-alue                                                                                                 | Viranomainen tai muu toimija                       | Rooli                                                                                                                                                                                           | Kpl        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Osaamisen hallinta                                                                                       | Trafi (LVM)                                        | Mm. liikenneyrittäjäkoulutuksen, ajokorttikoulutuksen, ammattipätevyyskoulutuksen, ADR-koulutuksen ja EKL-koulutuksen hallinnointi<br>Ajolupien, ajokorttien ja kuljettajakorttien hallinnointi | 2.3        |
|                                                                                                          | Poliisi (SM), tullit (VM) ja rajavartiolaitos (SM) | Ammattipätevyyden, ajokorttien ja muiden lupien voimassaolon valvonta                                                                                                                           | 2.3        |
|                                                                                                          | Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (LVM)                  | Tavaraliikennelupien myöntäminen ja valvonta                                                                                                                                                    | 2.1        |
| Kaluston vaatimustenmukaisuus, kunto ja huolto                                                           | Trafi (LVM)                                        | Ajoneuvojen rekisteröinnin hallinnointi ja ajoneuvoliikennerekisterin ylläpito                                                                                                                  | 2.6        |
|                                                                                                          | Katsastusasema<br>Trafin valtuutus (LVM)           | Ajoneuvokaluston lakisäätöiset katsastukset<br>Yhteistyö poliisin kanssa teknisissä tienvarsi-tarkistuksissa                                                                                    | 2.6        |
|                                                                                                          | Poliisi (SM), tullit (VM) ja rajavartiolaitos (SM) | Ajoneuvokaluston ja kuormansidonnin valvonta                                                                                                                                                    | 2.4<br>2.6 |
| Ympäristötavoitteiden ja vastuiden määrittely, säännöllinen ympäristöyhteenveto ja energiatehokkuusasiat | Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (YM)          | Ympäristönsuojelulain ja jätelain noudattamisen valvonta, ympäristöluvat                                                                                                                        | 2.7        |
|                                                                                                          | Aluehallintovirastot (YM)                          | Valtion ympäristölupaviranomainen                                                                                                                                                               | 2.7        |
|                                                                                                          | ELY-keskukset (YM)                                 | Ympäristönsuojelulain ja jätelain noudattamisen valvonta<br>Jätehuoltorekisteri                                                                                                                 | 2.7        |
|                                                                                                          | Poliisi (SM) tai pysäköintinvalvoja (LVM)          | Joutokäynnin valvonta                                                                                                                                                                           | 2.7        |
|                                                                                                          | Katsastusasema<br>Trafin valtuutus (LVM)           | Päästömittaukset                                                                                                                                                                                | 2.7        |
| Hätätilanneohje                                                                                          | Aluehallintovirasto (STM)                          | Valvonta: työturvallisuuslaki, vaaroihin ja onnettomuuksiin varautuminen                                                                                                                        | 2.4.3      |
|                                                                                                          | Poliisi (SM)                                       | Valvonta: tieliikennelaki, toiminta liikenne-onnettomuuden sattuessa                                                                                                                            | 2.4.3      |

Sulkeisiin on merkitty, minkä ministeriön hallinnonalaan kukin viranomainen kuuluu. Aluehallintovirastot ja ELY-keskukset kuuluvat useiden ministeriöiden hallinnonalaan ja taulukossa ilmaistaan mikä hallinnonala on kyseessä kunkin roolin kohdalla.

## **Liite 2: Lista selvityksen viranomaistoimijoista**

Aluehallintovirastot, AVI:t  
Elintarviketurvallisuusvirasto, Evira  
ELY-keskukset  
Eläinlääkärit  
Eläketurvakeskus  
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus  
Etelä-Suomen aluehallintovirasto  
Euroopan Unioni, EU  
Harmaan talouden selvitysyksikkö (Verohallinto)  
Kansaneläkelaitos, Kela  
Katsastusasemat, (Trafin valtuutus)  
Kilpailu- ja kuluttajavirasto  
Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen  
Liikenne- ja viestintäministeriö, LVM  
Liikennevirasto  
Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi  
Luonnonvarakeskus, LUKE  
Maa- ja metsätalousministeriö, MMM  
Maatalouden Tutkimuskeskus, MTK  
Oikeusministeriö, OM  
Oikeusrekisterikeskus, ORK  
Onnettomuustutkintakeskus, OTKES  
Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM  
Patentti- ja rekisterihallitus, PRH  
Pirkanmaan ELY-keskus  
Poliisi  
Rajavartiolaitos  
Rakennustarkastaja  
Satamaviranomainen  
Sisäministeriö, SM  
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira  
Sosiaali- ja terveysministeriö, STM  
SYKE  
Säteilyturvakeskus, STUK  
Tilastokeskus  
Tulli  
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES  
Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM  
Valtiovarainministeriö, VM  
Verohallinto  
Yhdistyneet Kansakunnat, YK  
Ympäristöministeriö, YM